

KIERRÄTYSKALUSTEET JA NIIDEN UUSIOKÄYTTÖ YMPÄRISTÖTEHOKKAAN MUOTOILUN JA JULKISKALUSTAMISEN MAHDOLLISUUTENA

Lahden ammattikorkeakoulu
Muotoilu- ja taideinstituutti
Muotoilun ja media-alan YAMK
Opinnäytetyö ylempi AMK
Syksy 2015
Riku Himanen

Lahden ammattikorkeakoulu
Muotoilu- ja taideinstituutti
Muotoilun koulutusohjelma
Riku Himanen
Kierrätyskalusteet ja niiden uusiokäyttö ympäristötehokkaan muotoilun ja
julkiskalustamisen mahdollisuutena
Muotoilun ja media-alan YAMK
Opinnäytetyö YAMK / 68 sivua
Syksy 2015

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyössä tarkastellaan kierrätyskalusteiden uusiokäyttöä ympäristötehokkaan muotoilun mahdollisuutena. Tarkastelu keskittyy re-designin ja kierrätyskalusteiden soveltamiseen julkiskalustekohteissa. Kierrätyskalusteiden uusiokäytön perusteita etsitään kiertotalouden periaatteista ja merkityksellisestä kuluttamisesta. Taustatietoa on hankittu kierrätyskalusteiden ja re-designin toiminnasta ja tekijöistä. Tutkimuksellisessa kehittämistehtävässä case-esimerkkinä on Jyväskylän Kankaan alueen, uuden luovien alojen ammatti- ja aikuisopiston, kaluste- ja tilasuunnitelma. Työssä tutkitaan kierrätyskalusteiden mahdollista soveltamista osaksi kaluste- ja tilasuunnitelmaa. Suunnitelma kohdistuu etupäässä rakennuksen yleisopetustilaan eli Inno-aulaan. Työssä pohditaan voisiko vanhan kampuksen poisheitettäviä kalusteita muotoilla uudelleen ja käyttää uudessa tilassa.

Opinnäytetyön tarkoitus on siis löytää perusteita ja mahdollisuuksia re-design – toiminnalle, sekä etsiä esimerkkejä Suomesta ja maailmalta, joissa toteutetaan muotoilullisesti ja kaupallisesti varteenotettavaa kierrätystuotteiden uusiokäyttöä. Tarkoitus on myös esitellä käyttäjien tarpeen ja käyttäjätiedon perusteella tehtyjä luonnoksia ja pohtia mitä kierrätyskalusteiden uusiokäyttö kohteessa voisi tarkoittaa. Tämän case-tapauksen ja taustatiedon kautta pyritään havainnoimaan prosessin haasteita, pohtimaan ja kehittämään julkistilojen kierrätyskalusteiden uusiokäyttöön ja re-design -muotoiluun soveltuvia toimintatapoja.

Tutkimusprosessin lähestymistapana on muotoiluprosessi.

Tutkimusmetodiltaan kehittämistyö on tapaustutkimusta. Empiirisen tiedonhankinnan menetelmänä käytetään käyttäjäkyselyä ja –työpajaa.

Opinnäytetyön keskeisimpinä tuloksina huomioidaan kierrätyskalusteiden uusiokäytölle olevan kiertotalouden mukaisia vastuullisen kuluttamisen perusteita, mutta myös kilpailullisia mahdollisuuksia ja kysyntää. Haasteita on materiaalin hankinnan ja ihmisten tuotteisiin asennoitumisen, sekä hinnoittelun suhteen. Jyväskylän Kankaan kohteeseen esitetään luonnoksien avulla miten kierrätyskalusteita voitaisiin hyödyntää ja mitkä poistettavat kalusteet esimerkiksi soveltuisivat uusiokäyttöön. Tilasuunnitelma-luonnoksissa otetaan huomioon käyttäjien tarpeet ja kierrätyskalusteiden uusiokäyttö. Kalustamista voitaisiin toteuttaa myöhemmin oppilasprojektina. Tarvittaessa suunnitelmia kehitellään syksyn mittaan, muutto uusiin tiloihin tapahtuu vuoden 2016 alussa.

Päätelminä ja kehittämissuhteina todetaan materiaalin saatavuuden kannalta tarvittavan kierrätysmateriaaleille uusia jakelukanavia, kierrätysosia keräävää ja myyvää teollisuuden väliporrasta, jotta materiaalin hankinta helpottuisi. Työpajojen ja tiedon lisääntymisen avulla ihmisten asenteet muuttuvat todennäköisesti myönteisemmiksi. Re-design –tuotteilla ja muilla ekologisilla tuotteilla on kasvua ja kysyntää, mutta re-design ei ole vielä yleistynyt tai levinnyt paljoakaan kalustealalle, etenkin julkistilakalustamiseen. Re-design kalusteita kannattaa toiminnassa standardisoida, se helpottaa tuotantoa, materiaalin hankintaa ja liiketoimintaa.

Asiasanat: Kierrätyskalusteiden uusiokäyttö, re-design, kiertotalous, kierrätys, resurssiviisaus, merkityksellisyys, julkistilakalusteet

Lahti University of Applied Sciences
Institute of Design and Fine Arts
MA Degree Programme in Design and Media
Riku Himanen
Recycled furniture and reuse as an opportunity of eco-efficient design and public
space furnishing
MA Thesis / 68 pages
Spring 2015

Abstract:

The thesis examines recycled furniture and reuse as an opportunity of eco-efficient design and public space furnishing. The review focuses on the application of the re-design and recycling furniture in public space. Criteria for recycled furniture is sought from circulation economy and relevant consumption. Background information was obtained about recycled furniture and re-design activities and factors. In the development task as a case example is a new culture studies college in Jyväskylä region of Kangas, the furniture and the space plan for them. The thesis examines the possible application of recycled furniture as part of the furniture and the space plan. The plan is directed mainly in the general education classroom, namely Inno-hall. The thesis discusses whether the old campus discards furniture to redesign and use the new mode.

Purpose of this study is to find the reasons and opportunities to re-design activity, as well as to look for examples from Finland and abroad, which is worthy re-design and commercially activities, which make sense. It is also intended to introduce sketches made based on need and user information and to reflect on what recycling of furniture could mean. Through this case and the background information is observed challenges to the process, to reflect and to develop re-design furniture in public space and practise which is suitable in re-design process.

The study of the process approach is design process. The research method development is a case study. Empirical data acquisition method is used for user queries and workshop.

As key outcomes of the thesis are circulation economy basics for furniture re-use, but also the competitive opportunities and demand. The challenges are acquisition of material of products and human attitudes and pricing. In Jyväskylä Kangas -

case, is given sketches by means of how recycled furniture could be used, what waste material could use for furniture. In the space plan sketches, is took into account the needs of users and reuse of recycled furniture. Furnishing could be implemented later in a student project. If necessary, the plans are developed during the autumn, the move to new building take place in early 2016.

For development thought is shown to need new distribution channels for recycled parts, their collecting and sales in the industrial area, which would facilitate the purchase of material. By using workshops and adding information, people's attitudes are changing to more positive. Re-design products and other ecological products have a growth and demand, but the re-design is not yet widespread or has spread to much of the furniture sector, at least not public space furnishing. Re-design furniture is need to standardize, that facilitate production, material procurement and business.

Key words: Recycled furniture, re-design, the circulation economy, recycling, resource wisdom, relevancy, public space furnishing

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	3
3	TUTKIMUSPROSESSIN MENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN LÄHESTYMISTAPA	4
3.1	Muotoiluprosessi	4
4	KIERTOTALOUS JA RESURSSITEHOKKUUS	5
4.1	Ympäristövastuuta ja tulevaisuuden kilpailuetua	5
4.2	Green Office	7
5	RE-DESIGN JA KALUSTEET TÄSSÄ KONTEKSTISSA	9
5.1	Kiertotalouden designtermistöä	9
5.2	Kierrätysmateriaalien ja -tuotteiden uusiokäyttö suomalaisessa tuotannossa ja muotoilussa	10
5.3	Tekijöitä ja esimerkkejä maailmalta	15
5.4	Suomalaista yritystoimintaa: Martela ja Artek 2nd Cycle	17
5.5	Suomalainen Trash Design -yhteisö ja Habitaren erikoisnäyttely	19
6	MERKITYKSELLISYYS	22
7	CASE; KIERRÄTYSKALUSTEIDEN JA UUSIOKÄYTÖN TARKASTELU JYVÄSKYLÄN AMMATTI- JA AIKUISOPISTON LUOVIEN ALOJEN TILA- JA KALUSTESUUNNITELMASSA	24
7.1	Kankaan alueen rakentaminen ja ideologia	24
7.2	Muutto Petäjävedeltä -poistettavan tavaran kierrätys	25
7.3	Kädentaitojen ja luovien alojen kampus	30
7.3.1	Uudet tilat ja sen käyttäjät	30
7.3.2	Yleisopetustila eli Innoaula ja muut tilat, joissa kierrätys- ja uusiokalusteita voitaisiin hyödyntää	32
7.3.3	Yleisopetustilan toiminnot, käyttäjät, koulutusalat ja kalusteiden funktiot	33
7.4	Työpaja ja kysely opiskelijoille	33
7.4.1	Työpajan ja kyselyn tulokset	37
7.5	Tila- ja kalustesuunnitelmat	42
7.6	Hahmomalli	51
7.7	Prosessianalyysi ja pohdinta	53
7.8	Prosessin vahvuudet ja kehittämisalueet	56

8	KIERRÄTYSKALUSTEIDEN HYÖDYNTÄMISEN HAASTEET JULKISKALUSTAMISESSA	58
8.1	Haasteita	58
8.2	Standardit	62
9	LÄHTEET	64

1 JOHDANTO

Kiertotalous ja resurssitehokkuus ovat aikamme ilmiöitä, joille on vahvoja taloudellisia ja ekologisia perusteita. Ne tuovat usein säästöjä yrityksille, yhteisöille ja julkiselle sektorille, samalla kun ympäristökuormitus pysyy alhaisena. Kehittyneessä taloudessa talouden ja hyvinvoinnin kasvu ei olisi riippuvainen luonnonvarojen käytön kasvusta ja sen aiheuttamista ympäristövaikutuksista (Rajantie 2015).

Merkityksellinen kuluttaminen on suuri trendi. Ajatellaan, ja toisaalta halutaankin, että ostettu palvelu tai tuote antaa kuvan käyttäjästä ja liittää hänet johonkin ryhmään tai hänen edustamaan maailmankuvaan. Tuotteiden ja palveluiden tekijöistä, materiaaleista, yritysten toiminnasta ja heidän edustamistaan arvoista ollaan kiinnostuneita.

Kierrätysmuotoilu edustaa kaikkea edellä mainittua. Kalustealan yrityksissä ja niiden tuotteissa, varsinkin julkiskalusteissa kierrätystuotteiden uusiokäyttö on mielestäni Suomessa melko vähäistä. Mallia voitaisiin ottaa vaate- ja tekstiiliteollisuuden innovatiivisista mikroyrityksistä. Käytetyt design- ja vintagekalusteet, talonpoikaiskalusteet, antiikki, sekä kalusteiden kunnostus ja tuunaus kiinnostavat kodin sisustajia, keräily- ja kalusteharrastajia. Voisiko uniikki- ja sarjatuotetut, kierrätysosista valmistetut tuotteet olla hyväksytyjä ja haluttuja kalusteita kodeissa ja julkisissa tiloissa? Kalustemateriaaleissa on jo kierrätettyä raaka-ainetta, mutta tarvitseeko välttämättä tehdä aina uutta materiaalia, kun ylijäämätavaraa on niin paljon.

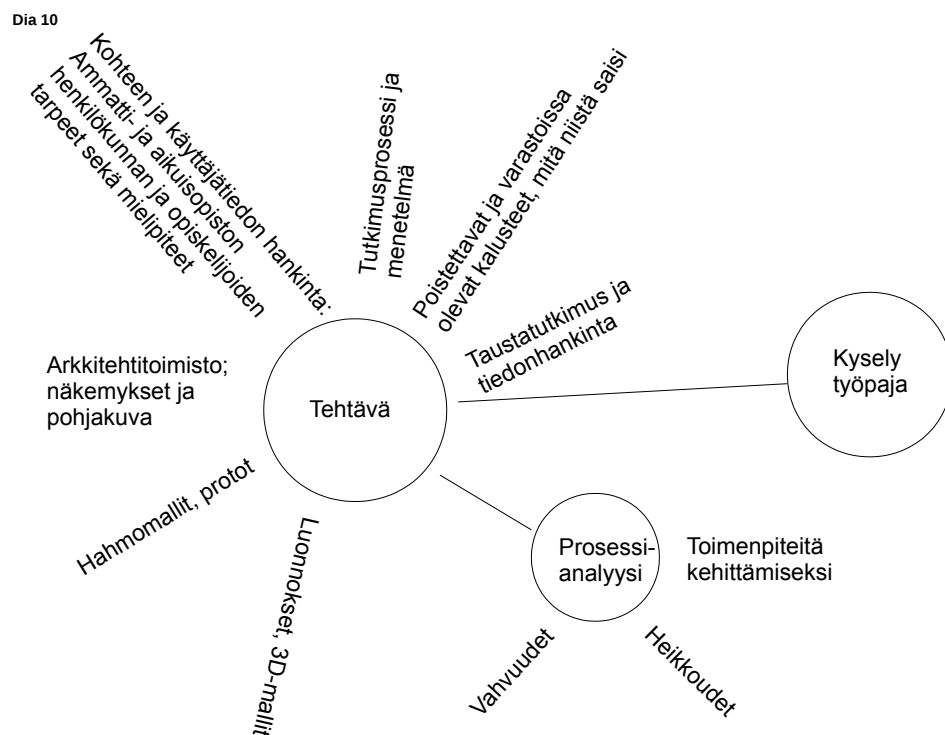
Tutkimuksellisessa kehittämistehtävässäni case-esimerkkinä on Jyväskylän Kankaan alueelle tulevalle ammatti- ja aikuisopistolle tehtävä kierrätyskalusteiden käytön tarkastelu ja kaluste- ja tilasuunnitelma, joka kohdistuu etupäässä yleisopetustilaan eli Inno-aulaan. Pohdin työssäni, voisiko vanhan oppilaitoksen poisheitettäviä kalusteita muotoilla uudelleen ja antaa niille siten uusi elämä?

Artesaaniopiskelijat siirtyvät vanhoista Petäjaveden tiloista uuteen Jyväskylän Kankaan kampusrakennukseen, joka on vanhasta paperitehtaasta täysin kunnostettu, niin sisutukseltaan kuin tekniikaltaankin. Oikeastaan vanhaa jää jäljelle vain rakennuksen betoni- ja punatiilirakenteet. Entisenä paperitehtaana oppilaitoskin tulee olemaan siis vanhan ja uuden yhdistelmä. Kankaan alueen hankkeessa halutaan seurata kestävän kehityksen periaatteita ja resurssiviisautta. Edellisen oppilaitoksen käytettyjen kalusteiden hyödyntäminen on osa tätä ympäristötehokkuuden ja taloudellisuuden huomioimista, johon hankkeessa pyritään.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyöni tarkoitus on miettiä yleisesti kierrätyskalusteita ja niiden uusiokäyttöä ympäristötehokkaan muotoilun ja julkiskalustamisen mahdollisuutena. Yritän löytää perusteita ja mahdollisuuksia re-design – toiminnalle, sekä etsiä esimerkkejä Suomesta ja maailmalta, joissa toteutetaan muotoilullisesti ja kaupallisesti varteenotettavaa kierrätystuotteiden uusiokäyttöä.

Jyväskylän ammatti- ja aikuisopiston kädentaitojen ja luovien alojen koulutuksen siirtyessä Kankaan alueelle, minulle tarjottiin aiheita miettiä kierrätyskalusteiden uusiokäyttöä Kankaan tiloissa, sekä tilasuunnitelmaa yleisopetustilaan. Työni tarkoitus on myös käyttäjien tarpeen ja käyttäjätiedon perusteella esitellä tiloja käyttäville opettajille, koulutuspäälliköille ja opiskelijoille luonnoksia ja pohdintaa siitä mitä kierrätyskalusteiden uusiokäyttö voisi tarkoittaa. Tämän case-tapauksen kautta pyrin havainnoimaan prosessin haasteita ja kehittämään julkistilojen kierrätyskalusteiden uusiokäyttöön ja re-design -muotoiluun sopivia toimintatapoja.

Kuva2. Opinnäytetyön viitekehys

3 TUTKIMUSPROSESSIN MENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN LÄHESTYMISTAPA

3.1 Muotoiluprosessi

Opinnäytetyöni on enemmän toiminnallinen, produktiopainotteinen työ kuin teoreettinen tutkimus. Lopullisia tuotteita tai valmiita suunnitelmia en kuitenkaan tehnyt, sillä tila- ja kalustesuunnittelu, sekä kalustevalinnat Jyväskylän Kankaan opetustiloissa on vielä alkuvaiheessa. Siitäkin syystä syvennyn tarkastelemaan yleisesti kierrätystuotteiden uusiokäytön perusteita, taustaa ja toimintaa etupäässä Suomessa. Tutkimusmetodiltaan kehittämistyöni on tapaustutkimusta. Tapaustutkimuksessa käytetään tyypillisesti useita eri menetelmiä tapauksen tutkimiseen (haastattelut, havainnoinnit, valmiit aineistot). Kyselyn ja vuorovaikutteisen työpajan avulla selvitin nuorisooasteen ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoilta heidän asenteitaan ja mielipiteitään re-design -kalusteita kohtaan ja toiveita Kankaan monitoimitilan kalustamisesta. Case-tutkimusta on mukana, sillä työssäni tarkastelen kierrätyskalustamisen mahdollisuutta Kankaan opetustiloissa ja sopivuutta osaksi tilasuunnitelmaa.

Menetelmänä työssäni voidaan puhua muotoiluprosessista. Kehittämistyölläni on kohde ja ongelma ratkaistavaksi. Yritän löytää muotoiluprosessina toteutettavan tapaustutkimuksen pohjalta vastauksia laajempiin kysymyksiin: Opinnäytetyöni tarkoitus on miettiä kierrätyskalusteita ja niiden uusiokäyttöä ympäristötehokkaan muotoilun ja julkiskalustamisen mahdollisuutena. Yritän löytää perusteita ja mahdollisuuksia re-design -toiminnalle. Saadakseni selvyyttä tähän tehtävään, selvitän taustoja kiertotalouden periaatteista, sekä muiden yritysten ja tahojen toiminnasta re-designin parissa.

4 KIERTOTALOUS JA RESURSSITEHOKKUUS

4.1 Ympäristövastuuta ja tulevaisuuden kilpailuetua

Vihreä kasvu, resurssitehokkuus ja –viisaus, materiaalitehokkuus, kiertotalous, cleantech, jne ovat oppeja tai termejä, joita on vaikea erottaa toisistaan.

Teollisuusneuvos Timo Ritonummen mukaan vain harvat hahmottavat niiden keskinäistä järjestystä, päällekkäisyyksiä tai eroavaisuuksia. Ehkä selviä rajoituksia ei pystykään tekemään, sillä rajoitukset ovat usein löyhiä. (Ritonummi 2014.)

Kiertotalous on talouden uusi malli, jossa materiaalit ja arvo kiertävät, eikä jätettä synny. Tuotteille luodaan lisäarvoa palveluiden ja älykkyyden avulla. Tuotteet suunnitellaan siten, että ne ovat uudelleenkäytettävissä ja kierrätettävissä, uusiutumattomia luonnonvaroja korvataan uusiutuvilla ja tuotteita korvataan palveluilla. Kyse ei ole jätteen mahdollisimman suuresta hyödyntämisestä raaka-aineena tai energiana, vaan arvon mahdollisimman tehokas kierto ja jätteen ehkäisy. Ilmastonmuutoksen torjuminen ja luonnonvarojen säästäminen ovat synnyttäneet tämän yhden nopeimmin kasvavista liiketoiminta-alueista maailmassa. Suomella on tässä kilpailussa hyvät mahdollisuudet korkean koulutuksen, hyvän teknologia- ja clean tech –osaamisen takia. Suomi onkin jo pitkällä kiertotalouden toteuttamisessa; mm. paperiteollisuuden energiatehokkuus, pullonkierrätys, kirpputorit ja hyvänä esimerkkinä vaikkapa Ponsen panostukset tuotteiden modulaarisuuteen. (Sitra 2015.)

Resurssitehokkuuden ajatuksena on käyttää maapallon resursseja kestäväällä tavalla ja vähentää niiden ympäristöä kuormittavia vaikutuksia. Se on myös yksi merkittävimmistä keinoista tavoitteessa siirtyä vähähiiliseen ja niukka-resurssiseen talouteen. Vihreässä taloudessa ympäristö-, talous-, ja sosiaalipolitiikka sekä innovaatiot mahdollistavat luonnonvarojen tehokkaan käytön. Resurssitehokkuus kattaa mm. energian ja materiaalien käytön tehostamisen, kierrätyksen ja uudelleenkäytön. Laajassa merkityksessään resurssitehokkuus kattaa myös veden, maan, ilman ja maaperän käytön.

Tällä hetkellä ei ole kansainvälistä yhteisymmärrystä sopivasta tavasta mitata resurssitehokkuutta, mutta indikaattoreiden kehitystyö käy vilkkaana. Moninaisuudesta johtuen tehtävä on osoittautunut erittäin haasteelliseksi. Tällä hetkellä kansallisella tasolla tehokkuus mitataan resurssien käytön ja taloudellisen hyödyn (BKT) suhteena. (Ympäristöhallinto 2015.)

Sitra ja Tekes yhdistävät voimiaan kiertotalouden ja Green Growth – liiketoiminnan edistämiseksi Suomessa. Sitra luo pohjaa uusille liiketoimintamalleille ja Tekes edistää niiden kehittymistä menestyviksi liiketoiminnoiksi. Kiertotalous on Tekesin viestintäpäällikön Sanna Nuutilan mukaan yrityksille suuri mahdollisuus. Sitran ja konsulttitoimisto McKinseyn joulukuussa 2014 julkaistun selvityksen mukaan Suomi voi saavuttaa kiertotalouden avulla 2,5 miljardin vuotuisen arvonlisän vuoteen 2030 mennessä. Sitran rooli on toimia Suomessa tulevaisuusorganisaationa, joka analysoi globaaleja trendejä ja käynnistää systeemiseen muutokseen tähtääviä toimenpiteitä. Tavoite on luoda edellytyksiä uudelle kestäväälle liiketoiminnalle, parantaa Suomen kilpailukykyä ja hyvinvointia sekä vahvistaa Suomen ekologista kestävyttä. Tekesin rooli on toimia aktiivisena pelinrakentajana yritysten, tutkimusorganisaatioiden ja julkisyhteisöjen parissa tavoitteenaan yritysten globaali kasvu ja elinkeinojen uudistuminen. Sitran liiketoimintamallit – avainalueet toiminnan tavoite on luoda kiertotalouteen kannustava yhteinen tahtotila ja kotimarkkina, vauhdittaa uusia liiketoimintamalleja ja edistää kiertotalouden kannusteiden käyttöönottossa. Tekesin uuden strategian yksi painoalue on luonnonvarat ja resurssitehokkuus. Yhteistyöllä Sitran kanssa saadaan Suomen rajalliset innovaatioalueen panostukset hyödynnettyä tehokkaasti. (Nuutila 2015.)

Motiva-konsernin Suomessa koordinoima FISS (Finnish Industrial Symbiosis System) on teollisten symbioosien toimintamalli, jolla pyritään tehostamaan keskinäistä resurssien hyödyntämistä sekä synnyttämään uutta liiketoimintaa. Symbiooseissa yritykset tuottavat lisäarvoa toisilleen hyödyntämällä sivuvirtoja, teknologiaa, palveluita ja osaamista. Toisen jäte tai sivuvirta muuttuu tuottavaksi resurssiksi toiselle, säästäten kummankin kustannuksia ja haitallisia ympäristövaikutuksia. Parhaassa tapauksessa syntyy korkeasti jalostettuja tuotteita koti- ja ulkomaan markkinoille. Motiva-konserni kokoaa alueellisten toimijoiden

verkostoa yhdistämään resurssien tarjoajat ja tarvitsijat yhteen. Yritykset voivat hakea rahoitusta tai tukea erilaisia symbiooseja edistäviin hankkeisiin tai investointeihin. (FISS 2015.)

Green Growth –ohjelma on osa Tekesin Luonnonvarat ja kestävä talous – painoaluetta. Ohjelman avulla haetaan innovaatioita, jotka parantavat merkittävästi energia- ja materiaalitehokkuutta. Näin luodaan pysyvää taloudellista kasvua Suomeen. Tekes rahoittaa vuosittain noin 200 miljoonalla eurolla cleantech –hankkeita. Kestävään talouteen siirtymistä tuetaan laittamalla resursseja uudelleenlaiseen liiketoimintaosaamiseen ja konsepteihin, jotka perustuvat tuotteiden uudelleenvalmistukseen ja kierrätykseen. Tavoite on tehdä Suomesta vastuullinen, älykkään luonnonvaratalouden edelläkävijä. Hyvinvointi perustuu jatkossa nykyistä alhaisemman energian ja materiaalien käytön varaan. Tämä korostaa aineettomien hyödykkeiden ja uusiutuvien raaka-aineiden, sekä palveluiden roolia. (Ylhäisi 2015.)

Luonnonvarojen riittävydestä on tulossa koko maailmassa yhä tärkeämpi kysymys. Uusiutumattomien luonnonvarojen rajallisuus ja kasvavan tuotannon ja kulutuksen aiheuttamat ympäristövaikutukset vaativat edistämään materiaalitehokkuutta. Motiva konserni tarjoaa julkishallinnolle, yrityksille, kunnille ja yksityisille ihmisille tietoa, ratkaisuja, sekä palveluja, joiden avulla resurssitehokkuutta ja kestäviä valintoja voidaan toteuttaa. Konsernin mukaan materiaalitehokkuus tuo säästöjä yhteiskunnan kaikilla sektoreilla. ”Materiaalitehokkuus on kilpailukykyisten tuotteiden ja palveluiden aikaansaamista pienenevin materiaalipanoksin siten että haitalliset vaikutukset vähenevät elinkaaren aikana.” (Motiva 2015.)

Biotalous taas fossiiliset raaka-aineet korvataan biopohjaisilla raaka-aineilla. Uusia sovelluksia syntyy lääketeollisuuden, sekä hyvinvointi- ja ympäristötekniikan aloille. (Aro 2015.)

4.2 Green Office

WWF Suomi on kehittänyt toimistojen ympäristöjärjestelmän. Green Office-järjestelmään mukaan lähteneet toimistot yrittävät parantaa ekotehokkuuttaan

WWF:n kriteerien mukaisesti. Kun nämä kriteerit täyttyvät, toimistolle myönnetään Green Office –merkki. Ohjelma on laajenemassa nyt myös ulkomaille, lisäksi se palkittiin Suomen toimitilajohtamisen yhdistyksen FIFMAN toimesta vuoden toimitilajohtamisen tekona. Järjestelmän avulla vähennetään syntyvää jätettä, kierrätetään ja säästetään energiaa. Tavoitteena hiilijalanjäljen pienentäminen ja kasvihuonepäästöjen vähentäminen. Indikaattoritietoja eli kulutuslukuja raportoidaan vuosittain WWF:lle. Ohjeet raportointiin tulee WWF:ltä. Verkostossa on tällä hetkellä 200 organisaatiota; yrityksiä, julkishallintoa ja järjestöjä. Yksi Green office -merkin kriteereistä on ottaa hankinnoissa huomioon ympäristönäkökulma. (WWF 2012; WWF 2015.)

Ekologisilla kalustehankinnoilla kulutetaan vähemmän energiaa, materiaaleja ja siten myös kasvihuonepäästöjä. Kierrätyskalusteet parhaimmillaan täyttäisivät mielestäni erinomaisesti tämän ympäristönäkökulman huomioimisen.

5 RE-DESIGN JA KALUSTEET TÄSSÄ KONTEKSTISSA

5.1 Kiertotalouden designtermistöä

Ekodesign (Ecodesign) ja green design -ilmaisuja käytetään ympäristömyönteistä muotoilua ja sen tuotoksia kuvaavista ilmiöistä: Luonnonmukaiset ja/tai aikaa sekä käyttöä kestävät materiaalit, pieni hiilijalanjälki, elinkaariajattelu suunnittelusta tuotteen hävittämiseen asti, kierrätys, uusiokäyttö, kestävä muotoilu, vihertuotteet, luonnonmukaisen energian käyttö valmistuksessa tai tuotteen käytössä. Green Good Design on arvostetuin muotoilupalkinto sellaiselle vihreitä teknologioita ja ekologista tuotantoa kehittäväälle suunnittelulle, joka samalla parantaa ympäristön ja elämisen laatua. Kilpailun järjestävät the Chicago Athenaeum: Museum of Architecture and Design sekä European Centre on Architecture and Design ja Urban Studies. (Good News in Finland 2015.)

Vuosittain jaettavan n. 100 palkitun joukkoon ovat päässeet ainakin suomalaiset UPM (2010) ja Nordic Hysteria (2015) Tapio Anttilan muotoilullaan, sekä Tunto (2011) muotoilijanaan Mikko Kärkkäinen. UPM palkittiin ProFi-puumuovikompositista, Tunto voitti muotopuristetun puun ja led-tekniikan yhdistelmällä valaisimissaan. Nordic Hysteria pyrki mahdollisimman niukkaan hiilijalanjälkeen: puumateriaalin määrä on minimoitu; muotopuristetekniikassa ei käytetä haitallisia aineita, ja tekniikkaan menee vain murto-osa energiasta perinteisiin muotopuristeisiin verrattuna. Tapio Anttilan muotoilua palkittiin samassa kilpailussa myös 2010, silloin tuohesta tehdyistä tuotteista. (Tunto 2011; Yle 2010.)

Trash Design ja scab design –termejä käytetään käytöstä poistetun purkumateriaalin, hylätyn materiaalin, jämmämateriaalien uudelleenkäytöstä tuotteissa. Isa Kukkapuro-Enbom ja Henrik Enbom ovat olleet mukana perustamassa Suomeen avointa Trash Design -yhteisöä. Yksi näkyvä trash design –näyttely on Habitare-messujen yhteydessä.

Re-design (käytetään myös muotoa; redesign) tarkoittaa uusiokäyttöä, uusiksi suunniteltua/ muotoiltua. Vanha tuote tai osa siitä saa uuden elämän uusiotuotteena. Trash design sisältää usein re-designia, sillä tällaisten tuotteiden käyttötarkoitus on usein uusi ja eri materiaaleja tai tuotteiden osia on yhdistetty uudessa tuotteessa. Re-design tuotteen osien ei tarvitse olla käytöstä poistettua materiaalia, vaan jopa uusia osia/ tuotteita, joita on vaan muotoiltu uudelleen.

5.2 Kierrätysmateriaalien ja –tuotteiden uusiokäyttö suomalaisessa tuotannossa ja muotoilussa

Kierrätystuotteiden ja –materiaalien uusiokäyttö on mielestäni pysytellyt ja huomattavasti levinnyt enemmän ekovaatteiden, koru-, lahja- ja sisustustavaroiden liiketoiminnassa kuin, opinnäytetyössäni käsittelemälläni, kalustealan puolella. Samaa voi sanoa muuten luonnonmukaisista, vihreistä tai vastuullisista tuotteista, niidenkin trendi ja kasvu on kohdistunut enemmän ruokaan, vaatteisiin, kosmetiikkaan ja pienkäsityötuotteisiin. Toki kalustepuolellakin vastuullisuus, päästöt, materiaalit ja sertifikaatit ovat asioita, joilla erotutaan kilpailijoista ja jotka erottavat vastuullisen valmistajan ei-vastuullisesta, mutta ekokalusteet eivät ole vielä mielestäni kasvaneet siihen mittaani, mihin monet muut vähittäistuotteet ja muotoilua hyödyntävät toimialat ovat yltäneet. Kalustealalla ei olla vielä totuttu käyttämään osin kierrätettyjä osia, paitsi raaka-aineena, kuten esimerkiksi metalli- ja komposiittimateriaalit. Luonnonmukaisesti pintakäsitellyt puukalusteet ovat kylläkin itsessään jo ekologisia tuotteita: Puu on uusiutuva luonnonmateriaali. Jätepuun voi polttaa tai se lahoaa osaksi luonnon kiertokulkua. Hyvälaatuinen puukaluste kestää kauan ja on korjattavissa. Puun sisältämä hiili on sitoutunut pitkäksi aikaa kalusteeseen tai puumateriaalista tehtyyn isompaan rakenteeseen. Hiili on jatkuvassa kierrossa maan ekosysteemin ja ilmakehän välillä. Metsät toimivat hiilinieluinä. Puiden korjaamisen jälkeen suuri osa hiilestä säilyy varastoituneena puunjalostustuotteeseen, mikä lieventää ilmastonmuutosta. Puulla voidaan korvata fossiilisten polttoaineiden käyttöä energian lähteenä. Suurempi puutuotteiden osuus, pitempi käyttöaika ja kierrätyksen lisääminen ovat keskeisiä keinoja hiilitasapainon parantamiseksi. (Puuinfo 2004.)

Massiivipuutuotteet ja vaneri soveltuvat hyvin trashdesign / re-design -kalusteen materiaaliksi. Lastulevy sitä vastoin on selkeästi mielestäni huonompi, sillä osat tulisi reunalistoittaa, jolloin vähääkään muotoiltuna, vanhaa lastulevyä ei pysty hyödyntämään kuin materiaalina. Reunalistointi vaatii jo mielellään reunalistointikonetta ja uutta listamateriaalia. Lastulevy on usein kärsinyt jo ensimmäisessä käytössä tai purkuvaiheessa. Se ei kestä kosteutta, eikä ole useinkaan riittävän jäykkä tai kova materiaali useimpiin kalusteisiin ja etenkin liitoksiin.

Mm. paperi-, vaneri, puukuitu- ja energiateollisuudessa toimiva UPM tarjoaa tuotteita, jotka valmistetaan ensisijaisesti uusiutuvista, biohajoavista ja kierrätettävistä materiaaleista. Yrityksen mukaan heillä on kaikissa liiketoiminnoissa ja tuotekehityksessä otettu käyttöön ecodesign, jossa ympäristönäkökohdat integroidaan järjestelmällisesti tuotteen suunnitteluun jo varhaisessa vaiheessa. (UPM 2015)

Omien sekä asiakkaiden ja toimittajien prosessien tehostaminen ja ympäristökuormituksen vähentäminen säästää kaikkien kustannuksia koko arvoketjussa.

UPM pyrkii RafCycle-konseptinsa avulla etsimään tarrateollisuuden sivutuotteille uusiokäyttöä, mm. paperin valmistuksessa, puumuovikomposiitin raaka-aineena ja energiana paperitehtaalla. (UPM 2015.)

Suomalainen metalliteollisuus käyttää tuotannossaan noin puolet kierrätysmetallia. Kierrätykseen kuluu vain murto-osa energiaa verrattuna uuden materiaalin louhintaan. Lisäksi kaatopaikkajätteen määrä on pienempi, sekä kaivostoiminnan ympäristöhaitat pysyvät pienempinä. (Helsingin yliopisto 2004.)

Vaikka suomalaiset ovat edelläkävijöitä kierrättämisessä, esimerkiksi yli 75% tekstiilijätteestä joutuu kaatopaikalle. Tässä luvussa on mukana kuluttajilta, yrityksiltä ja teollisuudelta tuleva tekstiilimateriaali. Jätteen syntymistä tulisi välttää, lisäksi biohajoavista aineista syntyy kaatopaikan hapettomissa

olosuhteissa kasvihuonekaasuja. Syntyvä metaani on huomattavasti haitallisempaa ilmakehälle kuin hiilidioksidi. Anniina Nurmi arvioi vihreät vaatteet.com – sivustollaan, että tekstiilijätteen määrä on todennäköisesti kasvussa, sillä huonolaatuiset vaatteet eivät kestä juuri yhtä kautta pidempään ja vallalla olevan ajatuksen mukaan se tuntuu usein riittävän kuluttajille. (Nurmi 2014.)

Suomalaisia esimerkkejä kierrätystekstiilien uusiokäytöstä löytyy mm. vaatemerkeiltä Globe Hope ja Nurmi, sekä useilta yksityisiltä ammatinharjoittajilta. Tuotteiden materiaalit ovat saaneet heillä toisen elämän mm. vaatteissa ja laukuissa. Edellisestä käyttötarkoituksestaan tarpeettomaksi jääneistä materiaaleista luodaan uutta. Monet pienet vaatemerkit hyödyntävät suomalaisen vaateteollisuuden ylijäämäkankaita luomumateriaalien lisäksi (Nurmi A. 2014.). Tässä tapauksessa vanhasta, käytöstä poistetusta ei luoda uutta, eli se ei ole kierrätystuotteiden uusiokäyttöä, mutta toisaalta uutta materiaaliakaan ei tarvitse valmistaa.

Globe Hope aloitti 2001, kun tekoturkiksia valmistavan SL-Studion toimitusjohtaja Seija Lukkala heräsi ajattelemaan työtänsä uudesta vastuullisemmasta näkökulmasta. Liikeidea kumpusi turhautumisesta maailman nykytilaan ja tekstiilialalla vallitsevaan kertakäyttö- ja kerskakulttuuriin. Ideana oli luoda yksilöllisiä tuotteita, kasvattamatta materiaalin määrää. Alussa suurimpia haasteita olivat materiaalinhankinta ja –käsittely, sekä oman ammattitaidon ja tekstiilialalla olevien prosessien soveltaminen kierrätysmateriaalien työstöön. Globe Hope laajensi toimintaansa 2010, kun yritys osti kovien kierrätysmateriaalien, kuten lp-levyjen, tietokoneen piirilevyjen ja autonrenkaiden, uusiokäyttöön keskittyneen Secco-yrityksen toiminnan. (Globe Hope 2015.)

Globe Hope on kokeillut myös kierrätyskalusteilla sisustamista. Yritys on sisustanut espoolaisen Trusteq-tietoturvyhtiön tilat meri- ja purjehdushenkiseksi. Materiaaleina käytettiin vanhoja Kansallisosakepankin käytössä olleita mahonkipöytälevyjä, vanhoja purjeita, armeijan kaasunaamareiden puulaatikkoa sekä nahkatakkeja. (Leipola 2009.)

Globe Hopen Helsingin Lasipalatsin myymälä on sisustettu täysin kierrätysmateriaaleista. Kalusteet on muokattu nokialaisen entisen Suomen Gummitehtaan vanhoista tuotantokalusteista, kuten puisista ja metallisista kuljetuskärryistä sekä vaneri-paistolevyistä, joilla kumisaappaan osia on vulkanoitu ja kuljetettu paikasta toiseen. Myymälän ilme johti myös muiden myymälöiden kierrätyskalustamiseen. Lähes puolta suurempi liike avattiin peruskorjattuun Kiseleffin taloon Senaatintorin laidalle Suurkirkkoa vastapäätä. (Globe Hope 2015.)

Kuvat 3, 4 ja 5. Lasipalatsin Globe Hope –myymälän sisustuksessa ja kalusteissa on kierrätysmateriaalin uusiokäyttöä kuten myytävissä tuotteissakin.

Sisustusharrastajien keskuudessa kierrätyskalusteiden uusiokäyttö ja tuunaus on ollut jo vuosia yksi esillä oleva aihe alan lehdissä, blogeissa, pinterestissä ja kirjallisuudessa. Suomalaisia kirjojakin on julkaistu, mm. ekotaiteilija Raija Puukko ja valokuvaaja Marjo Koivumäki ovat tehneet kirjan Ekodeko –Sisusta kierrättäen, Sanna Halla-aho ja Martti Järvi samasta temasta kirjan Löytö!.

Kuva 6. Pinnatuoleja, ja muitakin 50- ja 60-luvun kalusteita, on näkynyt jo vuosia sisustuslehtien sivuilla ja mm. sisustusblogeissa. Pinnatuoleina hyväksytään usein myös eri sarjaa olevat yksittäiskappaleet. Kuvissa on näkynyt myös niiden uudelleenmuotoilua tai tuunausta.

Toimisto- ja myymäläkalusteiden kierrätykseen on tarjolla yrityksiä ja palvelua. Esim. helsinkiläinen Kimeika Oy tarjoaa palvelukonseptissaan hyväkuntoisia kalusteita uudelleenkäyttöön, esim. pienille yrityksille tai yrityksille, joiden toiminnassa pienet kolhut kalusteissa ei haittaa. Yritys on ollut kehitysyhteistyöhankkeissa ja toimittanut käytöstä poistettuja kalusteita mm. Keniaan. Huonokuntoiset kalusteet puretaan ja puu-, muovi- ja metalliosat lajitellaan kierrätykseen, josta suurin osa hyödynnetään energianlähteenä. Kimeika laskuttaa tuntihinnoittelunsa mukaan, lisäksi tulee lajittelupisteiden kaatopaikkamaksut. (Kimeika Oy 2015.)

Kierrätyskalustepalvelua yrityksille tarjoaa myös Martela ja kierrätyskeskukset ympäri Suomen. Myymäläkalusteiden huolehtiminen uudelleenkäyttöön on osa ympäristövastuullista toimintaa yrityksissä. Esim. HOK-Elannon Alepan hyllyt lahjoitettiin 2013 tehdyn uusien kalusteiden hankinnan yhteydessä kierrätyskeskukselle, joka avasi samaan aikaan kaksi uutta toimipistettä Helsingissä. Myymäläkalusteet menivät kierrätyskeskuksen omaan käyttöön.

HOK-Elannon laatu- ja ympäristöpäällikön Satu Kattilamäen mukaan aiemmin kaikki vanhat kalusteet on myyty eteenpäin. (Kierrätyskeskus 2013.)

5.3 Tekijöitä ja esimerkkejä maailmalta

Muutamit muotoilijat ovat saaneet kansainvälisesti huomiota kierrätyskalusteiden hyödyntämisessä toiminnassaan. Tarkoitukseni on tuoda näiden ammattilaisten kautta esille erilaisia lähestymistapoja tähän aiheeseen. Tekijöitä on toki paljon muitakin, mutta tässä muutama toisistaan poikkeava esimerkki.

Hollantilainen taidehistorioitsija ja kuraattori Renny Ramakers toi vuonna 1993 muotoilija Gijs Bakkerin kanssa yhteen nuoria, ennakkoluulottomia muotoilijoita. Mukana olivat mm. jätelautahuonekaluillaan sittemmin esiin noussut Piet Hein Eek ja Tejo Remy, jonka laatikoista vyöllä koottu lipasto on jo designklassikko. Kuuden viikon päästä he osallistuivat jo suojattiansa kanssa Milanon messuille ja syntyi Droog Design. Siitä alkoi hollantilaisen muotoilun kansainvälinen menestys. Droog on tuotemerkin lisäksi ravintola ja hotelli. Suunnittelijoita on kymmeniä, myös Hollannin ulkopuolelta. Parhaillaan designerit miettivät mitä yritysten ylijäämämateriaalista voisi tehdä. He hyödyntävät töissään 3D – tulostusta ja tekevät paljon sosiaalisia projekteja. Droog kunnioittaa sitä mikä on jo olemassa. Eikä muotoilun tarvitse heidän mielestään olla liian vakavaa ja funktionaalista. Yksi heidän myydyimmistä tuotteista tällä hetkellä on yksinkertaisuudessaan Annelys de Vetin re-designattu kahvikuppi. Droog osti ylijäämävaraston ravintolapöytäliina ja muotoilija antoi sille uuden elämän suunnitteleamalla valkoiseen astiaan uuden printin. Tuotantoprosessikin nopeutui kun kuppia ja lautasta ei tarvinnut ensin suunnitella ja valmistaa. Piet Hein Eek näytti, että purkulaudasta voi tehdä toimivaa ja kaunista designia. Hän on luonut uutta, rujoa visuaalista ilmettä, jossa on humoristinen ote. Suomalaisesta designista Ramakersilla on selvä mielipide; se on jäänyt brändinsä vangiksi, ehkä juuri vahvan perinteensä takia suomalaiset ottavat itsensä liian vakavasti. Hänen mukaansa designilla menestyy, jos osaa erottua ja tekee sitä mikä sopii tähän aikaan, jotain mille on tarvetta. Newsweek on listannut Ramakersin 150

vaikutusvaltaisimman naisen joukkoon. Hän on työllään laventanut designin käsitettä. (Viljanen 2013.)

Piet Hein Eek on suunnitellut mm. purkulaudasta, mutta myös muista materiaaleista kalusteita, valaisimia, astioita, taidetta ja sisustuksia julkisiin tiloihin, ravintoloihin, kalusteita ja suunnitelmia ulkotiloihin, sekä kokonaisia rakennuksia. Esimerkkinä erään brändimuotimerkin toimiston persoonattomaan, steriiliin ympäristöön saatiin lämpöä ja tunnetta, kun kalusteet, seinäpaneelit, tiskit ja valaisimet toteutettiin purkumateriaalista. Osittain sisutuksessa on uutta puutakin, neutraalia pintaa, joka sopii yhteen maalatun jätetuun kanssa. Eekin ”vapaan tyylin” suunnittelussa mennään materiaalit, työtavat ja koneet edellä, ne johtavat suunnitelmaa, toisin kuin yleensä suunnittelijat miettivät suunnitelmansa valmiiksi ”paperilla”, jonka jälkeen aloitetaan miettimään sen valmistusta. Lopputulos tulee yllätyksenä ja tuote voidaan hyväksyä osaksi mallistoa, jos se onnistuu hyvin. Tämä tekee mallistosta hyvin sekalaisen tyyleiltään, Eekillä on myös jatkuva halu tutkia eri materiaaleja ja uusia tuotantomahdollisuuksia. Piet Hein on tehnyt sosiaalista hyväntekeväisyystyötäkin. Zambia-projektissa Haarlemin kirkko tarvitsi tuoleja ja pöytiä, lisäksi tarkoitus oli kokeilla kehitysmaassa tehtyjen tuotteiden menekkiä länsimaihin. Paikallisiin valmistusolosuhteisiin sopiviksi suunnitellut hieman karkeakulmaiset kalusteet valmistettiin pienessä yhteisössä Zambiassa. Eekin mielestä tuotteista tuli parempia kuin Hollannissa omalla tehtaalla. Vaikka tuotteiden hinta olikin huokea, vientisuunnitelmat eivät onnistuneet korkeiden rahtikustannusten takia. Kuitenkin kävi niin, että tuotteet alkoivatkin myydä Afrikassa. Ulkomaalaiset tavaran tuojat ostivatkin kalusteita, rahtikin onnistui, sillä heidän konttinsa olivat tyhjiä ennen paluuta takaisin Eurooppaan. Piet Hein Eek on vakiinnuttanut asemansa kansainvälisesti. Hän itse arvostaa eniten hänen uniikkia omaa tuotantoaan Geldropissa, jossa hänen suunnitelmansa saavat muotonsa. Hänellä on syvä materiaalien, prosessien ja työstökoneiden ymmärrys, kiinnostus ja tietotaito. Tuotteet valmistetaan lopulta yhdessä verstastiimin kanssa. (Fraser 2004, 12-13, 368, 410, takakansi.)

Englantilainen arkkitehti ja muotoilija Oliver Heath on kirjoittanut kolme kirjaa, kaksi ensimmäistä kodin suunnitteluun keskittyvää, mutta viimeisimpänä teoksen *Urban Eco Chic*, jossa hän esittelee sisustussuunnittelua, joka perustuu kierrätys- ja luonnonraaka-aineista valmistettuihin materiaaleihin, sekä kestävän kehityksen mukaisiin kierrätys- ja vintagekalusteisiin. Hän neuvoo kirjassaan kuinka kestävät valinnat huomioiden saadaan kaunis ja toimiva koti, joka on persoonallinen ja käyttäjänsä näköinen. Kirjassa esitellään erilaisia ekologisia sisustus- ja pintamateriaaleja, valaisimia sekä neuvoja, kuinka säästetään energiaa ja ympäristöä valinnoillamme. (Heath 2008).

Heath pyörittää ekopainotteiseen sisustusarkkitehtuuriin, designiin, luennointiin ja mediaan keskittyvää yritystä nimeltään Heath Design. Hän pyrkii suunnittelussaan ja työssään kestävän, terveellisen ja onnellisen muotoilun esille tuomiseen. Heath painottaa ihmiskeskeistä lähestymistapaa teknisten mittareiden sijaan, parantamaan rakennetun ympäristön tuottavuutta, hyvinvointia ja luontomyönteisyyttä. Oliver Heath on tuttu tv-kasvo Englannissa talo- ja kodinsisustus –ohjelmissa, hän kirjoittaa viikoittain useisiin ympäristö- ja sisustusalan lehtiin, sekä luennoi kestävän kehityksen mukaisesta asumisesta. (Oliver Heath Design Ltd 2015; Deporah McKenna Limited 2012)

5.4 Suomalaista yritystoimintaa: Martela ja Artek 2nd Cycle

Martela on Suomen johtava työympäristöjen ja julkistilakohteiden kalustaja. Kohteina on lisäksi myös hoivakoteja ja oppimisympäristöjä. Kokonaispalvelu kattaa tarvittaessa koko toimitilan muutoksen inventoinnista ja suunnittelusta muuton toteutukseen ja ylläpitoon saakka. (Martela vastuullisuusraportti 2013: 8.)

Martela tekee vuosittain yritysvastuuraportin toiminnastaan. Raportissa noudatetaan Global Reporting Iniativen julkaiseman kestävän kehityksen raportointisuositusta (G3 versio). Taloudellisen ja sosiaalisen vastuun lisäksi tarkastelussa on ympäristövastuu; kasvihuonekaasupäästöt, energian käyttö ja kulutuksen vähentäminen, sekä jätteet. TeliaSonera on valinnut toimistoissaan ympäristöasioinnin huomioimisen osoittamiseksi Green office sertifiointin jo

vuodesta 2010 lähtien. Soneran pääkonttori, joka sijaitsee Vallilassa, on Suomen ensimmäinen useamman kiinteistön kokonaisuus, jolle on myönnetty Gold-tason Campus LEED –sertifikaatti. Käytettyjen kalusteiden hyödyntäminen on osa Soneran Green office- toimintaa. Aiemmin Elimäen ja nyt Vallilan toimipisteissä säilytyskalusteita vähennettiin ja projektityöpisteitä ja ryhmätyötiloja lisättiin. Olemassa olevia työpöytiä hyödynnettiin siten että runkorakennetta muokattiin, esim. lyhennettiin ja kannet uusittiin kokonaan. Säilytyskalusteena toimivista liukuovikaapeista muokattiin useille käyttäjille sopivia kokonaisuuksia. Martelan tuotesuunnitteluosasto suunnitteli niihin tarvittavat lisäosat ja muutostyö toteutettiin asennuspaikalla. Luovalla muutosidealla minimoitiin samalla materiaalien kulutusta ja kuljetuksen aiheuttamia ympäristövaikutuksia. Kaappien uudelleenmuotoiluratkaisu todettiin toimivaksi ja sitä voidaan hyödyntää jatkossakin. (Martela vastuullisuusraportti 2013: 4, 20, 22.)

Martela myy käytettyjä ja kunnostettuja toimistokalusteitaan Martela Outlet –nimellä. Myymälöitä on Vantaalla, Turussa, Tampereella, Kuopiossa ja Oulussa. Outlet-myymälöissä myydään lisäksi poistoerä ja näyttelykappaleita.

Kohderyhmänä ovat pienet yritykset ja kotitoimistot. Huollossa tuolin kuluneet osat vaihdetaan alkuperäisiin Martelan varaosiin. Istuinosat verhoillaan uudelleen oman tehtaan kankailla. Kierrätyspalvelu auttaa yrityksiä käytettyjen kalusteiden ekologisessa kierrättämisessä. Outlet –nettisivujen varastotuotteet -välilehdelle päivitetään suurta valikoimaa käytettyjä kalusteita. Vuonna 2013 noin 40000 käytettyä kalustetta löysi uuden kodin outlet-ketjun kautta. (Martela vastuullisuusraportti 2013: 42.)

Artek 2nd Cycle:n verkkosivuilla kuvaillaan, että Artekin jakkaroita on myyty noin 8 miljoonaa kappaletta vuodesta 1935, jolloin liike perustettiin. Muutama vuosi sitten Artek aloitti vanhojen Aalto-tuolien keräämisen kirpputoreilta, kouluista, vanhainkodeista ja varastoista. Takaisin ostetuista tai vaihdetuista Artek-valmisteisista huonekaluista koostuva mallisto on nimeltään 2nd Cycle. Artekin mukaan kyse on ympäristöajattelusta ja kestävästä kehityksestä. Vuonna 2015 käytettyjen ”vintage artek”-tuotteiden listalla heidän verkkokaupassaan on myös muiden huippusuunnittelijoiden kalusteita, mm. Eamesia ja Tapiovaaraa. (

Artek 2nd Cycle. 2011). Artek on avannut 2nd Cycle liikkeen Helsingin lisäksi myös Berliiniin (Wallpaper 2014).

Vaikka Artek perustelee 2nd Cycle –konseptiaan kestäväällä kehityksellä, luulen että kyse on vahvasti myös klassikkokalusteiden ja vintagen herättämällä kiinnostuksella ympäri maailman. Se ei himmennä kuitenkaan vanhojen kalusteiden myynnin tuomia hyveitä ja vanhojen Artek-kalusteiden arvo nosta mielestäni myös yrityksen uusien tuotteiden arvostusta. Asiakas ehkä arvioi ostoksia tehdessään, että niidenkin arvo tulee säilymään.

Artekin uusia Aalto-kalusteita on re-designattu. Esimerkiksi 1935 suunnitellusta tuoli 69 –mallista on tehty myyntiin värikkäitä malleja. Artekin mukaan värit on otettu Paimion parantolasta, esim lattian tai seinän väreistä. Designkuplia – kirjailijan, kulttuuritoimittaja Hannu Pöppösen mukaan muotoilun ammattilaiset ovat kritisoineet sitä, kuinka Aallon perintöä tulisi uudistaa ja kuka sitä saa uudistaa. Vanhat, perinteiset klassikot ja brändit kuten Artek, Arabia, Iittala ja Marimekko ovat tällä hetkellä vahvoja Suomessa ja nuorien muotoilijoiden on ollut vaikea päästä esiin. (Yle Areena. Pöppönen 2014). Onko seuraavaksi vuorossa uudet, kulutetut Artek-kalusteet, vintagesarja? Tällaista vanhan näköiseksi kulutettua, ehkä alkuperäisillä menetelmillä ja väreillä pintakäsiteltyinä, on kuitenkin muissakin tuotteissa näkynyt, esim Fender-kitaroissa.

5.5 Suomalainen Trash Design –yhteisö ja Habitaren erikoisnäyttely

Yksi esimerkki re-designista on trash design. Isa Kukkapuro-Enbomin mukaan trash designin tarkoitus on osoittaa, että myös muotoilun metodien on muututtava, mikäli haluamme jatkaa kulttuuritoimintaa planeetallamme vielä 100 vuoden kuluttua. Jättemateriaalia hyödyntävän muotoilun idea on nähdä kaatopaikat ja kaikkialla lojuva ylijäämäainesta hedelmällisenä tuotannon raaka-aineena. Sen sijaan että louhitaan ja valmistetaan jatkuvasti uutta raaka-ainetta, olisi ratkaisua etsittävä ensin jättevuorista ja tehtaiden ylijäämävarastoista. Tämä vaatii ajatustavan muutosta niin tuotantoprosesseissa kuin tuotteiden valmistusmäärissäkin. Kuluttajat eivät kuitenkaan punnitse useinkaan asioita tältä

pohjalta, vaan me ostamme tuotteissa elämäntapaa ja ulkonäköä. Tämä on trash designin toinen iso haaste; saada suunnittelijat uskomaan että kierrätetystä raaka-aineesta voi valmistaa kauniin tai tyylikkään esineen. Sisustustrendinä vallalla oleva tapa, jossa vanhaa sekä uutta yhdistetään ja patina korostaa modernia esineistöä, on edesauttanut ”romumuotoilua” matkalla salonkikelpoiseksi. Joutsenmerkki sivuston mukaan ympäristömerkin kriteereillä voidaan tarkastella myös trash design –tuotteita. Tärkeää on tutkia kierrätystuotteiden tuotantoprosesseja kriittisillä mittareilla. Pelkkä esineiden kierrättäminen ei tee niistä ympäristöystävällisiä. On silti parempi pitää huolta vanhasta lasikuitutuolista kuin heittää se kaatopaikalle ongelmajätteeksi. Trash design - yhteisön mukaan uusien tuotteiden suunnittelun ja valmistuksen lisäksi on tärkeää korjata ja kunnioittaa vanhaa. Se on historiaa, jota ei osteta kaupasta. (Kukkapuro-Enbom 2014.)

Suomen messut on järjestänyt Trash design –erikoisnäyttelyn Habitare-messujen yhteyteen vuodesta 2011 lähtien. Erikoisnäyttelyn tuottajana on toiminut Dodo Oy, joka on Isa Kukkapuro-Enbom ja Henrik Enbomin yritys. Nuoret muotoilijat ja mukaan kutsutut kansainväliset ja suomalaiset nimekkäät muotoilijat vastaavat näyttelyn esineistä. Suunnittelijoiden käsissä käytöstä poistettu materiaali on muuttunut design-esineiksi. (Mäkinen 2013.)

Vuonna 2014 Habitaressa trash design jakautui kolmeen osaan: Trash design/design –osasto esitteli kierrätetystä raaka-aineesta tehtyjä käyttöesineitä, jotka ovat sarjatuotantoon kelpaavia muotoilutuotteita. Materiaali saattoi olla kertaalleen käytettyä tai ylijäämää. Kaikki sisustamiseen ja asumiseen liittyvä oli osastolle tervetullutta. Trash DIY –osastolla designerit esittelivät luovuuttaan uniikkiteoksina. Trash Art –osasto keskittyi kierrätysmateriaalista tehtyyn taiteeseen. (STT info 2014.)

Vuonna 2015 Habitaressa romumuotoilunäyttely kantaa nimeä Trash Cuisine. Muotoilun materiaaleina tulee olemaan ruoka, astiat ja huonekalut. Muotoiltujen tuotteiden lisäksi osastolla kokataan ja siellä on mm. popup kahvila Trash Cafe. (Helsinki design week 2015.)

Kukkapuro-Enbomin mukaan Suomessa ollaan täysin jäljessä teollisuuden synnyttämien jätteiden käyttöönotossa uusiotarpeeseen: ”Raaka-aineen ja tavaroiden kierrättämisen kategoriassa olemme samaa luokkaa Puolan kanssa”. Suomea edellä on useat maat kuten Itävalta, Sveitsi, Hollanti ja Tanska. Kierrätettyjen materiaalien käyttäminen sarjatuotannossa ei ole Suomessa vielä mahdollista, pullonkaulana on kokonaisen väliportaan puuttuminen, eli sen joka keräisi ja jakelisi kierrätysmateriaalia. Se pitäisi Kukkapuro-Enbomin mielestä olla yksi oma teollisuudenala, rakennusjätteen ja muun erittely, kierrätys, puhdistus ja kierrätysmateriaalien jakelu. Trash design –yhteisö kannustaa nuoria suunnittelijoita ja auttaa heitä toteuttamaan kierrätysmateriaaleihin liittyviä hankkeitaan. Yhtenä keinona Suomessa vallitsevan ajattelutavan petraamiseen Kukkapuro-Enbom mainitsee asian huomioimisen opetuksessa. Haastattelun aikaan, vuonna 2013 Aalto yliopistolla ja Lahden Muotoiluinstituutilla oli yhteinen vieraileva professuuri, joka oli erikoistunut kierrätysmuotoilun sanan levittämiseen. (Mäkinen 2013.)

6 MERKITYKSELLISYYS

Merkityksellinen kuluttaminen on tässä ajassa oleva suuri trendi. Vastuullisuuden nousun myötä emotionaalinen kuluttaminen on saavuttanut megatrendin aseman, siitä kuulee käytettävän myös nimeä merkityksellinen kuluttaminen.

Merkityksellisyys on hyvän tekemistä ympäristölle tai itselle, mieluiten molemmat huomioiden. Kuluttamisessa korostuu läpinäkyvyys, mitä tahansa myyntiväittämiä ei niellä. Yritysten suuremmasta tarkoitusperästä ja filosofiasta ollaan kiinnostuneita. Lohas (lifestyle of health and sustainability) –kuluttajia ei kannata jättää huomioimatta. Viestintätoimisto Hill&Knowlton arvioi että Suomessa on yli 800 000 yli 15-vuotiasta Lohas-kuluttajaa, eli lähes joka viides suomalainen. Tällainen kuluttaja on kiinnostunut ja seuraa globaalisti taloutta, politiikkaa ja kulttuuria. Tietoa peilataan omiin arvoihin. (Koskelo M. 2009.)

Tripod Researchin selvityksen mukaan Lohas-kuluttajilla on keskimääräinen tulotaso, mutta he arvottavat ostopäätöksiään tavallista enemmän. Lohas-kuluttaja sitoutuu tuotteeseen vasta kun hän saa tietää riittävästi sen raaka-aineista ja valmistuksesta. Markkinoinnin kannalta nämä kuluttajat ovat mielenkiintoisia, koska he seuraavat markkinointia ja mainontaa. Ryhmän ihmisiä yhdistää tavallista korkeampi koulutus, laajat verkostot ja aktiivisuus mm. järjestöissä ja sosiaalisessa mediassa. (Ekonomilehti 2013.) Tästä syystä he ovat vaikutusvaltaisia toimijoita suositusperustaisilla markkinoilla.

Jussi Nyrhisen ja Terhi-Anna Wilskan 2012 julkaiseman Kohti vastuullista ylellisyyttä? Eettiset ja ekologiset trendit sekä luksuskulutus Suomessa – tutkimuksen mukaan materialistisen ja statushakuisen kulutuksen rinnalle on Suomessa kehittymässä vastuullisen kulutuksen muoto, jolla on samoja piirteitä luksuskulutuksen kanssa. Tämä kulutustyyli ei kohdistu kuitenkaan niin paljon näyttävyyteen tai kalleuteen. Vaatimattomuus ja esimerkiksi kierrätyksen suosiminen näkyvät asenteissa, eettisyydestä, ekologisuudesta ja autenttisuudesta ollaan valmiita maksamaan. (Vepsäläinen 2015: 82.)

Kierrätyskalusteiden uusiokäytössä ja re-design –tuotteissa on mielestäni merkityksellisen kuluttamisen piirteitä ja Lohas-kuluttajaa kiinnostavia piirteitä. Tuotteiden markkinoinnissa ja niiden kohderyhmässä kannattaa siis ottaa tämä markkinoinnin kannalta tärkeä ryhmä huomioon.

7 CASE; KIERRÄTYSKALUSTEIDEN JA UUSIOKÄYTÖN TARKASTELU JYVÄSKYLÄN AMMATTI- JA AIKUISOPISTON LUOVIEN ALOJEN TILA- JA KALUSTESUUNNITELMASSA

7.1 Kankaan alueen rakentaminen ja ideologia

Kangas on Jyväskylän kaupungin merkittävin aluekehityshanke, entinen paperitehdas keskustan tuntumassa ja tulevaisuuden älykäs kaupunginosa, jossa asutaan, työskennellään ja opiskellaan. Vanha tehdasmiljöö otetaan aluesuunnittelussa huomioon, samoin luonto Tourujokilaaksoineen. Alueen ICT-ratkaisujen (tieto- ja viestintäteknologia) suunnittelemiseksi on tehty paljon työtä. Älykaupunkipalvelut edellyttävät kyberturvallisia ICT-ratkaisuja. Alueella tullaan käyttämään myös moderneja energiamuotoja. (Jyväskylän kaupunki 2015.)

Kankaalle samaan rakennussiipeen luovien alojen koulutuksen kanssa on tulossa Jyväskylän Yritystehtaan tilat ja Humanistisen ammattikorkeakoulun tiloja. Lähtökohdiana on toimia resurssiviisaasti, kestävän kehityksen periaatteella, ”Kankaan hengessä”. (JAO 2015.)

Uutta aluetta on kehittämishankkeen alusta asti lähestytty kestävyysnäkökulmasta. Se on mukana Sitran Kohti resurssiviisautta –hankkeessa ja One Planet Living –konseptissa. Tällaisia konseptin mukaisia alueita ja yhteisöjä löytyy ympäri maailmaa. Sen takana on voittoa tavoittelematon brittiläinen järjestö Bio Regional. Suomessa konseptia käytetään ensimmäistä kertaa Kankaalla ja Vantaan Kivistössä. Bio Regionalissa noudatetaan kymmentä ekologisuuteen ja hyvinvointiin tähtäävää periaatetta niin kaavoituksessa, rakentamisessa kuin alueen palveluiden suunnittelussa. Tavoitteena on vähentää hiilidioksidipäästöjä ja jätettä, suosia lähiruokaa, paikallisia raaka-aineita ja säilyttää luonnon monimuotoisuutta. (www3.jkl.fi. 2014)

7.2 Muutto Petäjävedeltä –poistettavan tavaran kierrätys

Käsi- ja taideteollisuusoppilaitos oli vuoteen 2005 asti Petäjäveden kunnan omistuksessa, kunnes se siirtyi Jyväskylän koulutuskuntayhtymälle ja itsenäisestä oppilaitoksesta tuli osa Jyväskylän ammattiopiston (JAO) koulutustarjontaa. Petäjävesi on n. 4000 asukkaan kunta, Jyväskylän länsipuolella.

Opiskelu JAO:n ja aikuisopiston Petäjäveden kampuksella jatkui kevääseen 2015 asti. Syksy 2015 menee väistötiloissa Viitaniemen kampuksella, Kankaan alueella, sekä Kivääritehtaan käsityökoululla. 2016 alussa luovien alojen ja kädentaitojen koulutus aloittaa Kankaan kampuksella Jyväskylässä.

Osa opistojen kalusteista, kuten hyväkuntoiset toimistojen ja luokkahuoneiden kalusteet ja designkalusteet menevät muuttokuormassa Kankaan tiloihin. Paljon on ollut myös poistettavaa materiaalia. Martela hoitaa muuton kalusteiden osalta ja järjestää poistettavien kalusteiden kierrätyksen. Kunnostettavat ja käytettyinä myyntikuntoiset menevät Martela Outlet:lle, huonokuntoiset puretaan ja materiaalit toimitetaan niille kuuluville kierrätys- ja jätepisteille. Uusia opetus- ja toimistokalusteitakin tullaan hankkimaan, mutta ne täytyy kilpailuttaa useiden toimittajien kesken.

Opistot ovat myyneet osan pajojen työstö- ja ompelukoneistaan ja laitteistaan huutokaupat.com kautta ja järjestäneet 3 kirpputoria puuosaston penkkisalissa. Kangaspuita on ennen tarvittu ison luokkasalin verran, nyt uusiin tiloihin siirtyy vain muutamat kangaspuut. Kirpputoreilla on myyty mm. käsityökaluja ja pientä tavaraa, joita ei haluta muutossa viedä mukana. Osa myytävistä tuotteista on vanhoja tai tulevaan käyttöön epäkäytännöllisiä, lisäksi Kankaan tilat ovat pienemmät kuin Petäjäveden tilat.

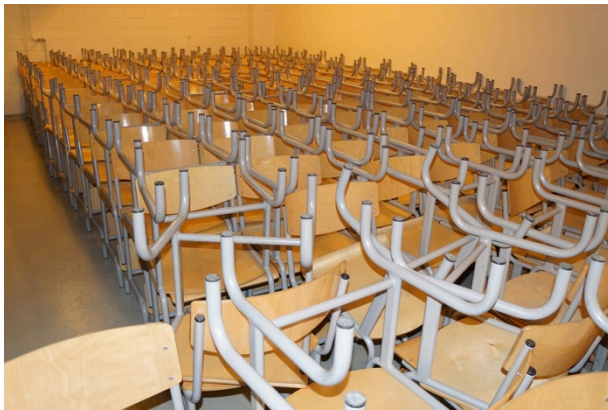
Kuvasin keväällä 2015 Petäjäveden kampuksen kalusteita, joista suuri osa poistettaisiin käytöstä. Kiersimme lisäksi Jyväskylän koulutuskuntayhtymän huoltopäällikön kanssa heidän varastojaan. Kuvasin kalusteet työtäni varten ja kuvia on vain käytöstä poistetuista ja varastoiduista kalusteista. Osa varaston kalusteista, isot tuoli- ja pöytäsarjat ovat kerran vuodessa käytössä ylioppilaskirjoitusten aikaan. Muutoin kalusteet olivat poissa ja vailla käyttötarkoitusta.

Kuva 7.

Kuva 8.

Kuva 9.

Kuva 10.

Kuva 11.

Kuva 12.

Kuva 13.

Kuva 14.

Kuva 15.

Kuvat 7.-15. ovat Jyväskylän koulutuskuntayhtymän kalustevarastoista. Kalusteet ovat käytöstä poistettuja, joitain isoja tuoli- ja pöytäsarjoja käytetään kerran vuodessa ylioppilaskirjoituksissa. Kalusteista ottamani valokuvat kertovat opinnäytetyön lukijalle minkälaista kalustemateriaalia varastoista ja Petäjäveden poistettavien kalusteiden joukosta löytyi.

Kuva 16.

Kuva 17.

Kuva 18.

Kuva 19.

Kuva 20.

Kuva 21.

Kuva 22.

Kuva 23.

Kuvat 16.-23. ovat Petäjaveden kampukselta. Kuvasin poistettavia kalusteita, lähinnä sellaisia jotka kuvaushetkellä tuntuivat mahdollisilta re-design –kohteilta. Jätin mm. lastulevykalusteet kuvaamatta. Kuvissa 16. ja 18. näkyy mielenkiintoista massiivipuupöytien materiaalia. Kuvan 19 korkea laatikosto löytäne paikkansa, eli se ei ole menossa jätelavalle. Kuvassa 22. näkyy osa kangaspuuluokan lukemattomista puulistoista.

7.3 Kädentaitojen ja luovien alojen kampus

7.3.1 Uudet tilat ja sen käyttäjät

Jyväskylän ammattiopiston ja Jyväskylän aikuisopiston kädentaitojen ja luovien alojen koulutukset siirtyvät Kankaalle. Uudella kampuksella tulee opiskelemaan vuonna 2016 ensimmäisessä kerroksessa puu- ja metalli-artsaaniopiskelijat, toisessa kerroksessa kuvallisen ilmaisun sekä tekstiili- ja vaatetusalan opiskelijat.

Kuva 24.

Kuva 25.

Kuva 26.

Kuva 27.

Kuva 28.

Kuva 29.

Kuvat 24.-29. Kuvia Kankaan rakenteilla olevista tiloista, toukokuu 2015. Olin mukana tutustumiskierroksella opistojen henkilökunnan ja johdon mukana.

7.3.2 Yleisopetustila eli Inno-aula ja muut tilat, joissa kierrätys- ja uusiokalusteita voitaisiin hyödyntää

Opinnäytetyössäni yksi osuus on tarkastella ja suunnitella Petäjäveden kampuksen poisheitettävien kalusteiden uusiokäytön mahdollisuutta ja luonnostella malleja niistä. Kierrätettävää materiaalia voisi käyttää muualtakin kuin Petäjävedeltä. Lisäksi tehtävääni kuuluu tilasuunnitelmia yleisopetustilasta eli inno-aulasta. Mietin suunnitelmissa kuinka eri toiminnot tulisi toteutetuiksi ja kuinka mahdolliset re-design -kalusteet sopisivat kokonaisuuteen.

Ensimmäisen kerroksen yleisopetustilasta, jonka koko on 85,5 m² avointa tilaa, on suunniteltu tulevan muunneltava tila kaikkien koulutusalojen tilapäiseen käyttöön. Aula, toisen kerroksen opettajien taukotila ja asiakaspalvelutila ovat kalustukseltaan vielä ratkaisematta, joten sielläkin kierrätyskalusteita voisi hyödyntää.

Kuva 30. Yleisopetustila vielä rakennusvaiheessa.

7.3.3 Yleisopetustilan toiminnot, käyttäjät, koulutusalat ja kalusteiden funktiot

Yleisopetustilaa tulevat käyttämään Jyväskylän ammattiopiston ja aikuisopiston puu-, metalli-, tekstiili-, vaatetusalan ja kuvallisen ilmaisun opiskelijat. Tilan tarkoitus on olla muokattava ja monipuolinen, niin että lattiatilan saa tarvittaessa helposti avoimeksi. Tilassa on pystytävä tekemään useita asioita yhtä aikaa, esimerkiksi piirtämään, lukemaan lehtiä, käymään tietokoneella. Samassa huoneessa ehkä tullaan pitämään taidehistorian tunteja, jolloin istumapaikkoja on oltava yhden luokallisen verran. Tilaan tulee ilmeisesti kaksi valkokangasta projektoreineen. Näin huoneeseen voidaan sijoittua useammalla tavalla.

Kalusteiden on oltava pinottavia tai kokoon taittuvia ja kevyitä. Toinen vaihtoehto on että kalusteet saadaan nostettua seinälle tai korkean huonetilan yläosaan, katonrajaan, esimerkiksi kiskoille. Säilytystilaakin tarvitaan, ainakin av-laitteiden ja tietokoneiden johtoja yms. varten.

7.4 Työpaja ja kysely opiskelijoille

Järjestin työpajan/ kyselyn kierrätyskalusteiden uusiokäytöstä toisen asteen nuorisopuolen 1.lk puuartaaniopiskelijoille keväällä 2015 Petäjävedellä. Opiskelijoita oli ryhmässä 5 henkilöä. Työpajan tarkoituksena oli jakaa tietoa tästä kalustevalmistuksen ja -suunnittelun näkökulmasta, sekä saada tietoa opiskelijoilta, mitä mieltä he ovat kierrätyskalusteiden uusiokäytöstä ja mitkä ovat ennakkoasenteet. Samalla hankin tietoa, kiinnostaisiko heitä kierrätyskalusteet uusissa oppilaitostiloissa tai haluaisivatko he osallistua koulutuksen puitteissa tällaiseen tekemiseen. Lisäksi valmistimme yhteen tuolimalliin uuden jalkarakenteen re-design -suunnitelmani pohjalta.

Ensimmäisessä kyselyn tehtävässä näytin oppilaille luokan valkokankaalla 16 kpl netistä poimimiani kierrätyskalusteiden kuvia. Kuvavaihtoehdot olivat aakkosilla nimettyjä. Näistä tuotteista he valitsivat kukin 3 kpl mielestään parasta ja 3 kpl heidän mielestään huonointa tai vähiten kiinnostavinta esinettä. Tarkoitus oli saada vastaukset ensivaikutelmina, nopeasti ja spontaanisti, keskittymättä yhteen kriteeriin, esim. visuaalisuuteen, rakenteellisuuteen tai innovatiivisuuteen. Suurin osa kuvista esittivät kalusteita, mutta mukana oli lisäksi yksi valaisin ja yksi puunkantoteline. Vastaukset he kirjoittivat kukin itsenäisesti vastauspapereilleen. Kierrätyskalusteista ja uusiokäytöstä ei oltu keskusteltu kuin muutamalla sanalla ennen opiskelijoiden vastauksia.

Toisessa tehtävässä he vastasivat näihin kysymyksiin muutamalla lauseella: Mitä etuja/ hyviä asioita (eettisiä, ekologisia, taloudellisia, visuaalisia...) liittyy kierrätyskalusteisiin? Entä mitä haasteita/ negatiivisia seikkoja? Millaisia kierrätyskalusteita sinä haluaisit tai kelpuuttaisit Kankaan opetustilojen Innoaulaan tai esimerkiksi sisääntuloaulaan? Kiinnostaisiko sinua osallistua kierrätyskalusteiden tekemiseen tai suunnitteluun? Onko kierrätyskalusteet kiinnostava aihe käsityöläisen näkökulmasta?

Pidin kyselyn/ työpajan opettajansijaisuuden yhteydessä. Opiskelijoilla oli puupajatunteja lukujärjestyksessä, joten jatkoimme kierrätyskaluste-aihetta siellä. Petäjäveden tiloissa oli muuten hyväkuntoisia, suhteellisen uusia, mutta jalkarakenteeltaan heiluvia yleistuoleja, joille pitäisi tehdä jotain. Suunnittelin jalkarakenteen tilalle uuden puusta tehtävän rakenteen, joka soveltuisi yksinkertaisuudessaan opiskelijoiden harjoitustyöksi. Piirsin 3D-mallin tuolista ja tein jalkarakenteesta mittapiirustuksen. Valmistimme piirustuksen mukaan hahmomallin luokan kanssa, materiaalina käytimme koivua.

Kyselyn ja työpajan kirjalliset tehtävät:

1. Erilaisista kierrätyskalusteiden kuvista on tehty numeroituja kuvakortteja 15-20 kpl. Valitse kolme sinua miellyttävää kalustetta? Valitse kolme kuvakorttia, joista et pidä. Lopuksi keskustellaan ja opiskelijat perustelevat valintojaan.

2. Opiskelijat vastaavat seuraaviin kysymyksiin kirjallisesti.

Re-design, scrab design, trash design... Kalusteiden osalta nämä termit tarkoittavat jäte-/kierrätysmateriaalista valmistettavia kalusteita tai vanhojen kalusteiden uusiokäyttöä.

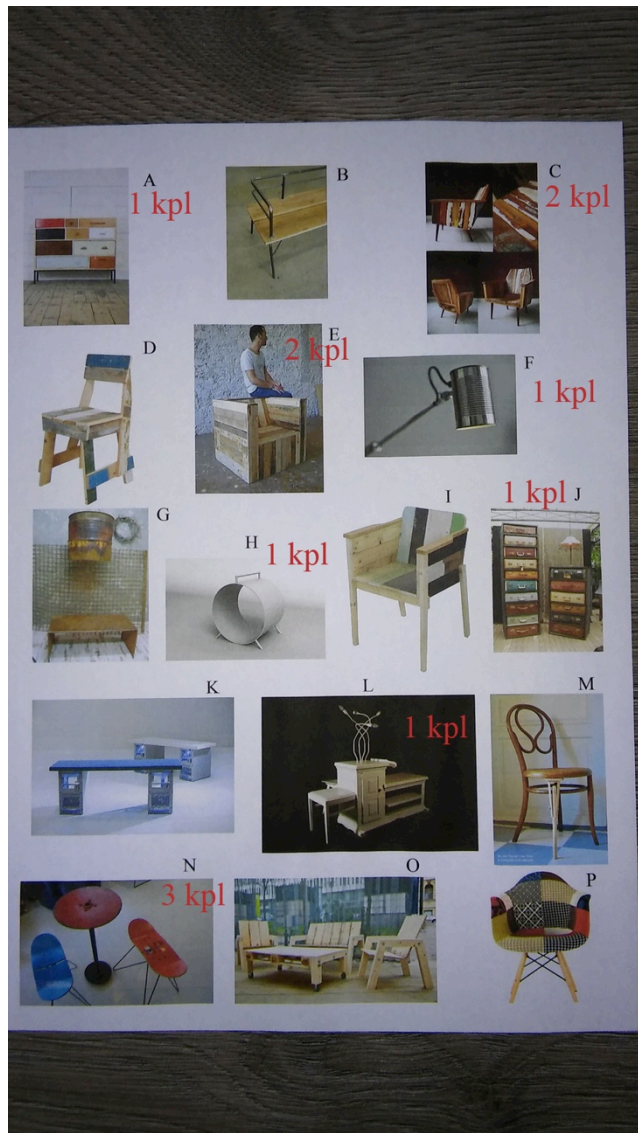
1. Mitä etuja/ hyviä asioita (eettisiä, ekologisia, taloudellisia, visuaalisia...) liittyy kierrätyskalusteisiin?
2. Entä mitä haasteita/ negatiivisia seikkoja?
3. Millaisia kierrätyskalusteita sinä haluaisit tai kelpuuttaisit Kankaan opetustilojen Innoaulaan tai esimerkiksi sisääntuloaulaan? Näiden lisäksi tiloissa voi olla myös uusia kalusteita tai käytettyjä, alkuperäiskuntoisia/ ”ennallaan olevia” kalusteita.
4. Kiinnostaisiko sinua osallistua kierrätyskalusteiden tekemiseen tai suunnitteluun? Onko kierrätyskalusteet kiinnostava aihe käsityöläisen näkökulmasta?

Kuva 31. Kyselyn kuvakortit.

7.4.1 Työpajan ja kyselyn tulokset

1. tehtävän kuvasarjan parhaat ja mielenkiintoisimmat re-design –tuotteet oppilaiden mielestä näkyvät alla olevassa kuvassa.

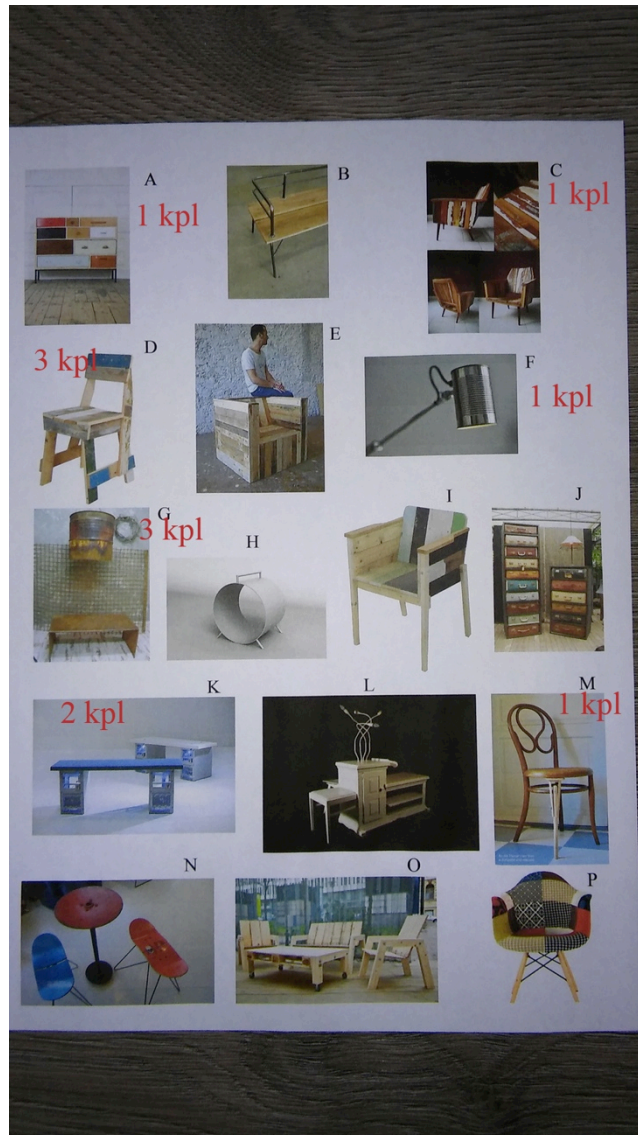

Kuva 32. Parhaimmiksi äänestetyt tuotteet.

Parhaiksi äänestetyt tuotteet jakautuivat tasaisesti, siksi voittaja sai vain kolme ääntä ja seuraavaksi parhaat kaksi ääntä.

1. N: Skeittilaudan deckistä tehdyt penkit, joissa on pyörötangosta taivutetut jalat. Pöydän taso on ehkä tehty auton jarrulevystä tai muusta teräslaipasta.

2. ja 3. (jaettu sija) C ja E: Purkulaudasta tehdyt nojatuolit. Yksi oppilas ei tykännyt yhdestäkään, joten ei halunnut valita tuotteita.

Kuva 33. Vähiten pidetyt tai vähiten mielenkiintoiset tuotteet

Huonoimmiksi tuotteiksi valittujen äänet jakautuivat myös tasaisesti, mikään ei erottunut selkeästi muista. Kaksi tuotetta sai kumpikin kolme ääntä ja yksi tuote kaksi ääntä. Kuvat olivat D (purkulaudasta pikkutuoli), G (ruosteisesta teräksestä kalusteita; öljytynnyristä valaisin, teräsverkosta tilanjakaja, teräslevystä penkki) , ja K (Tietokoneen keskusyksikön kuorista penkin jalat, kansi puu- tai ohutlevyä).

Oppilaita miellyttävissä kuvissa huomioin sen että puuartaaniopiskelijat pitivät eniten laadukkaista ”puuseppämäisistä” tuotteista. Lisäksi skeittilaudoista tehdyt penkit kiinnostivat. Ehkä tuote sopii heidän ikään ja harrastuksiin. Toisaalta työnjälkikin on kuvan tuotteissa siisti.

Esineissä, jotka eivät miellyttäneet oppilaita, yhteisenä tekijänä huomioin teräsmateriaalin, ruosteen ja puutuotteissa eron perinteiseen puuseppäntyöhön. Purkulaudasta tehdyssä pikkutuolissa ei ole perinteisiä, näkymättömiä tappiliitoksia, vaan se on tarkoituksella epäsovinnaisen ja epäteollisen, ”itse kyhätyn” kalusteen näköinen. Se todennäköisesti vaikutti mielipiteisiin. Kierrätyskalusteilla ja re-designilla on mielestäni usein taiteellisia, uniikin taidekäsityön ulottuvuuksia, niillä halutaan pysäyttää tai herätellä ihmisiä. Näitä seikkoja jotkut oppilaat eivät ehkä löytäneet huonoimmiksi äänestetyissä tuotteissa tai heidän mielestään näitä ulottuvuuksia ei ole tuotteissa.

Esittelen toisen tehtävän kysymykset vastauksineen:

Mitä etuja/ hyviä asioita (eettisiä, ekologisia, taloudellisia, visuaalisia...) liittyy kierrätyskalusteisiin?

”Kalusteista saa persoonallisemman näköisiä ja menee vähemmän tavaraa pyörimään kaatopaikoille ja muualle. Kaatopaikat eivät täyty kun kierrättää. Kalusteen tekijän ei tarvitse maksaa välttämättä tai saa materiaalit halvalla. Etuja/ hyviä asioita on se että maailma pysyy siistimpänä ja että ei heitetä semmoista tavaraa hukkaan mitä voidaan vielä käyttää uudelleen. Säästää luontoa. Säästyy rahaa kun tekee kierrätysmateriaalista. Tavarat ei mee hukkaan. Ei saastuta niin paljon.”

Entä mitä haasteita/ negatiivisia seikkoja?

”Jotkut ihmiset eivät arvosta kierrätysmateriaaleja ja suosii vain uutta ja kallista. Kaikki kierrätyskalusteet eivät miellytä silmää. Tiettyjä materiaaleja voi olla vaikea löytää. Se että saadaan siitä hyvännäköinen ja että joku ostaisi sen. Voi olla haastavaa löytää sopivia osia. Voi olla ruman näköisiä. Hajoaa ehkä helpommin.”

Millaisia kierrätyskalusteita sinä haluaisit tai kelpuuttaisit Kankaan opetustilojen Innoaulaan tai esimerkiksi sisääntuloaulaan? Näiden lisäksi tiloissa voi olla myös uusia kalusteita tai käytettyjä, alkuperäiskuntoisia/ ”ennallaan olevia” kalusteita.

”Ihan peruskalusteita, jotka olisivat mielenkiintoisen näköisiä ja sellaisia, jotka kestää ja inspiroi. Puisia ja huolella tehtyjä (pitää olla liitokset). Sellaisia, jotka ovat siistejä, sopivat oppilaitokseen ja sen ympäristöön ja ovat käytännöllisiä. En tiedä, en ole oikein niitten perään.”

Kiinnostaisiko sinua osallistua kierrätyskalusteiden tekemiseen tai suunnitteluun? Onko kierrätyskalusteet kiinnostava aihe käsityöläisen näkökulmasta?

”Jokseenkin kiinnostaa. Voisihan se olla ihan mielenkiintoinen projekti. Ei kiinnosta, aihe on sinällään ihan kiinnostava. Ei (vastaus kysymyksiin). Kyllähän se olisi mielenkiintoista päästä tekemään niitä ja on se mielenkiintoinen aihe.”

Oppilaat vastasivat ensimmäiseen kohtaan, eli mitä etuja ja hyviä asioita liittyy kierrätyskalusteisiin, samansuuntaisesti; kierrätys vähentää jätettä ja materiaali on tekijälle mahdollisesti edullista. Yksi opiskelija huomioi tällaisen seikan; kalusteista saa persoonallisemman näköisiä.

Haasteina ja negatiivisina seikkoina he mainitsivat mm. visuaalisuuden; kalusteista voi olla vaikea saada miellyttävän näköisiä, kestäviä ja sellaisia mistä ihmiset ovat valmiita maksamaan. Materiaalia voi olla vaikea saada.

Kankaan tiloihin he kelpuuttaisivat sellaisia kierrätyskalusteita, jotka olisivat mielenkiintoisen näköisiä, kestäviä ja tilaan sopivia. Yksi opiskelija mainitsi puumateriaalin ja kalusteissa oikeat liitokset.

Mielestäni opiskelijat arvioivat ja pohtivat kalusteita käytännöllisyyden ja viimeistelyn näkökulmasta ja perinteisiin kalusteisiin vertaamalla. Heidän vastauksissaan ei tullut esille vastuullisen kuluttamisen tai tuunaamisen trendikkyys, re-design -esineen huomioarvo, vanhan materiaalin historian esiintuominen, esineiden leikkimielisyys tai taiteellisuus. Opiskelijat ovat nuoria, heidän opiskelu ja toimiminen alalla on vasta alussa. Luulen havaintojeni perusteella, että monet heistä kuulivat kierrätyskalusteiden uusiokäytöstä ja niiden uudelleen muotoilusta ensimmäistä kertaa tai pysähtyivät miettimään tämältyylyisiä kalusteita. Aihe kiinnosti lopulta heistä useimpia, huomioin että heitä alkoi kiinnostamaan enemmän mitä pidemmälle aiheessa päästiin. Kiinnostavaa oli saada selville mitä nuorten artesaani-opiskelijoiden ennakoasenteet ovat kierrätyskalusteita kohtaan. Huomioitavaa oli myös lopulta inspiroituminen aiheesta. Vastauksista voi päätellä ehkä sitäkin, mitä tulevat Kankaan muut opiskelijat olisivat ajatelleet samoista kalusteista. Luulen että samansuuntaisia vastauksia ja kuvavalintoja olisi tullut. Saattaa olla että tekstiilipuolen opiskelija olisi tykännyt enemmän verhoilluista kalusteista ja metallialan opiskelija metalliesineistä? Valmistuvat opiskelijat olisivat ehkä pohtineet monipuolisemmin kysymyksiä, heillä olisi ehkä ollut omakohtaisiakin kokemuksia kierrätyskalusteiden uusiokäytöstä.

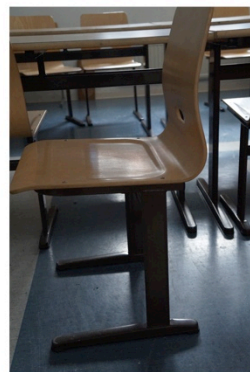
Tällaisen empiirisen tutkimuksen tuloksia voitaisiin tutkia esimerkiksi fenomenografisella analyysillä, jossa tarkastelun kohteena ovat ihmisten erilaiset tavat kokea jokin asia, heidän erilaiset käsitykset jostain asiasta tai erilaiset tavat käsitellä asiaa. Toinen laadullisen analyysin menetelmä voisi olla semioottinen analyysi. Siinä pohdittaisiin kuinka tuotekuvien merkitys muodostuu. En kuitenkaan pura kyselyn tuloksia minkään analysointimenetelmän avulla, sillä

kyselyni otanta on mielestäni niin suppea ja vastaukset liian lyhyitä tarkempaa analysointia varten. Empiirisen tiedonhankinnan menetelmänä käyttäjätyöpaja ja kysely auttoi opiskelijoita ymmärtämään re-designia ja antoi minulle tietoa heidän asenteistaan ja mielipiteistään tällaisia kalusteita kohtaan. Mielestäni tällainen osallistava työpaja on toimiva menetelmä julkiskalustamisen yhteydessä, varsinkin jos kyseessä on ennakkoluuloja ja erilaisia asenteita, sekä mielipiteitä herättävä uudenlainen prosessi.

7.5 Tila- ja kalustesuunnitelmat

Luonnostelin Petäjaveden tiloissa kiertämäni ja kuvaamani perusteella, mitä voisi olla kierrätyskalusteiden uusiokäyttö poistettavien kalusteiden osalta.

Petäjaveden tiloissa on paljon kyseisiä jalkarakenteeltaan heiluvia ja huonolaatuisia tuoleja (ylempi kuva), sekä visuaalisesti sellaisia, joita ei haluta yhteisiin tiloihin (alempi kuva). Istuin-selkänäoja -muotopuristeet ovat hyviä.

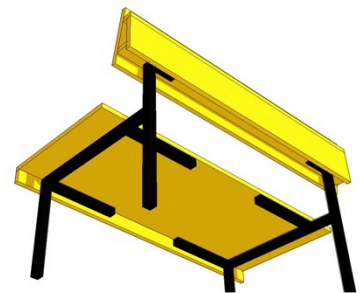
Jalkarakenteet voidaan korvata esim kuvien mukaisella tavalla puu- tai teräspuukirakenteilla. Esim puu-mallissa olisi kokoonliimattu jalkarakenne. Istuin kiinnitetään kalusteruuveilla päältä.

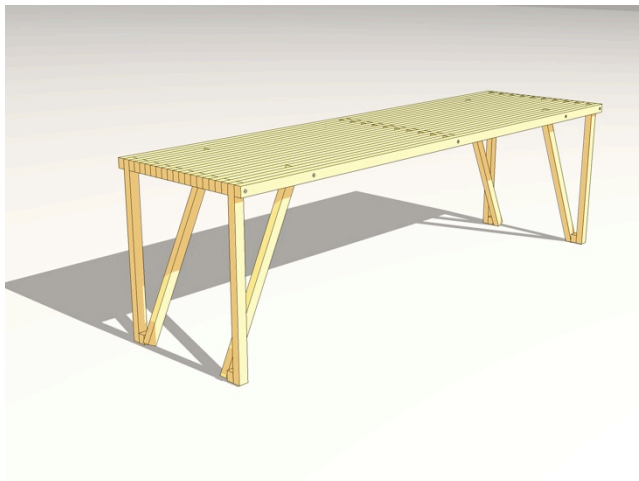
Kuva 34. Tuolien jalkarakenteet

Kyseisiä nojatuoleja voi tarvittaessa jatkaa penkeiksi, joissa istuin- ja selkänojat korvataan laminoidulla vanerilla (värikäs pinta) / maalatulla mdf:llä tai massiivipuulevy-osilla. Tai rungot voidaan maalata ja muut osat verhoilla moderneiksi ja tilaan/ muihin kalusteisiin sopiviksi.

Kuva 35. Nojatuoleista penkeiksi

Kuva 36.

Kuvat 36.-38. Kangaspuiden rimoista voisi tehdä esimerkiksi kuvan mukaisia penkkejä. Naulakkorakenteissa käytetään yleisesti rimoja, joten sellaiseen ne sopisivat myös.

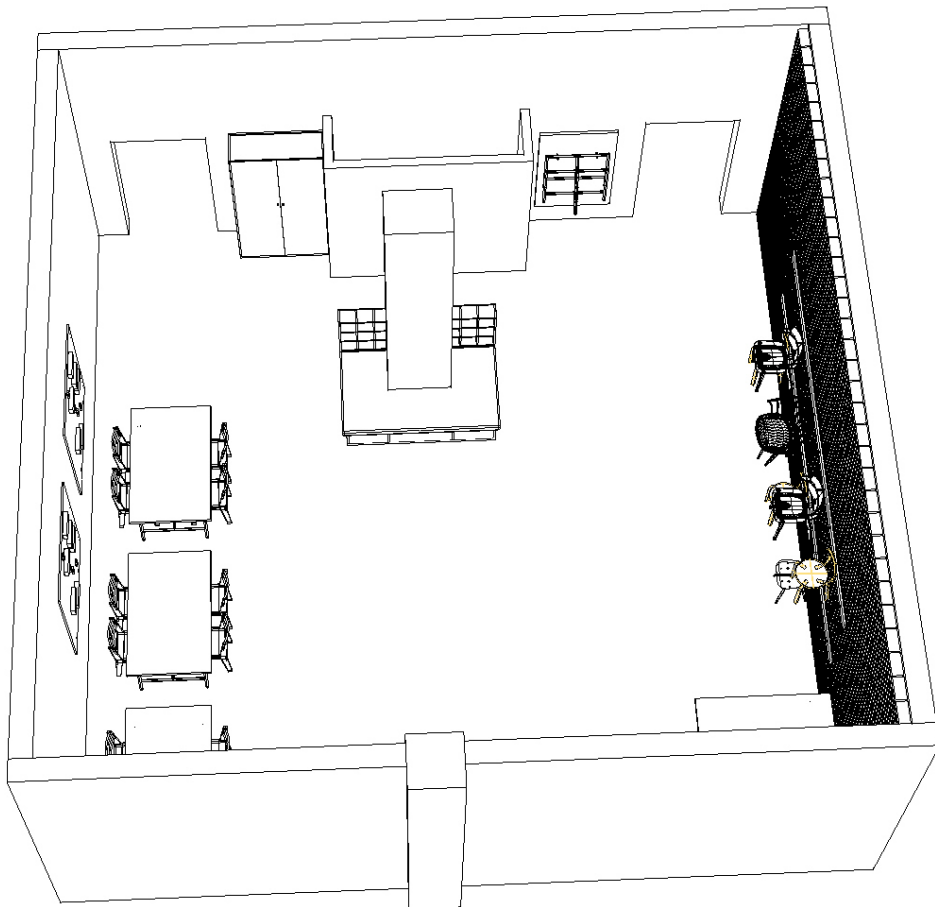
Kuva 37.

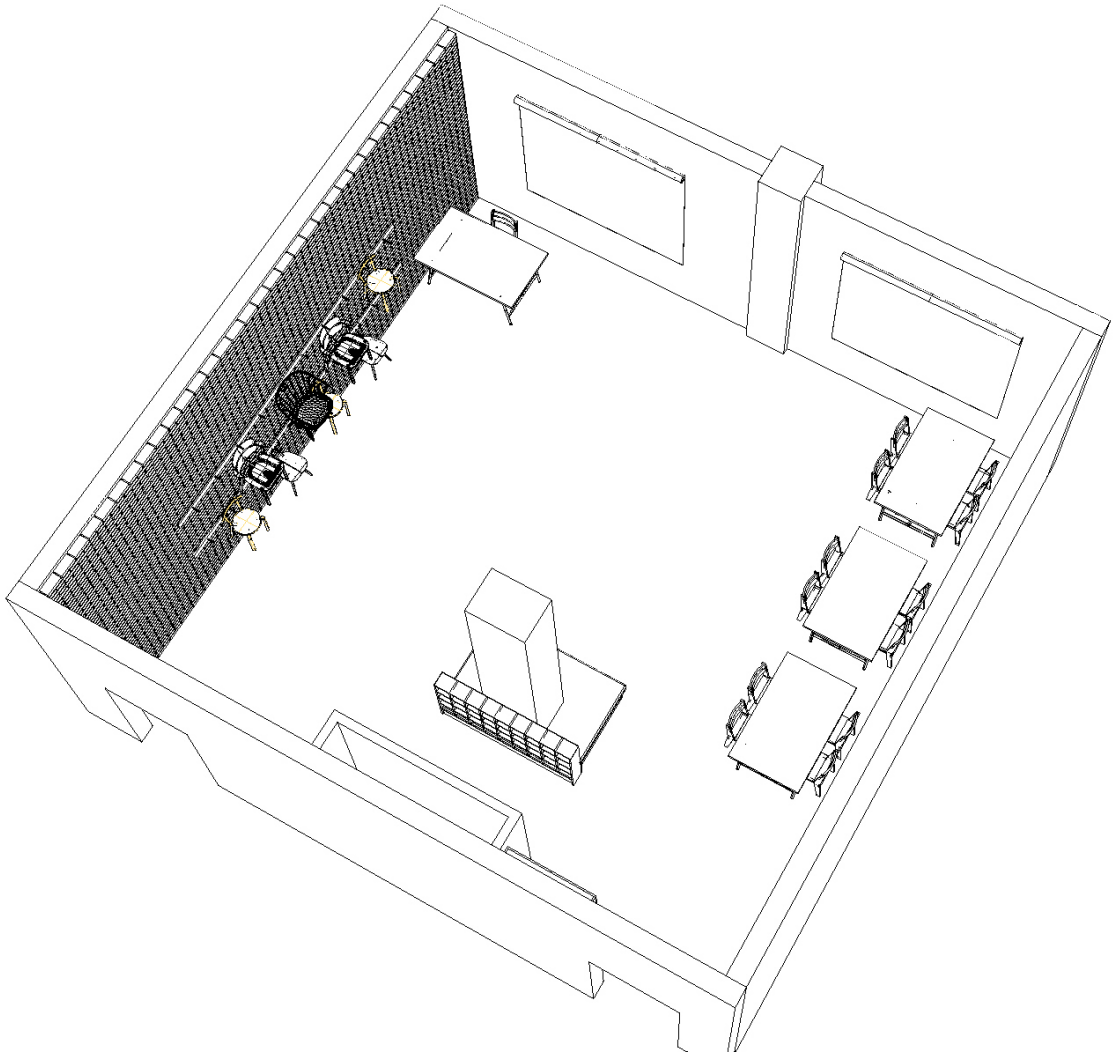

Kuva 38.

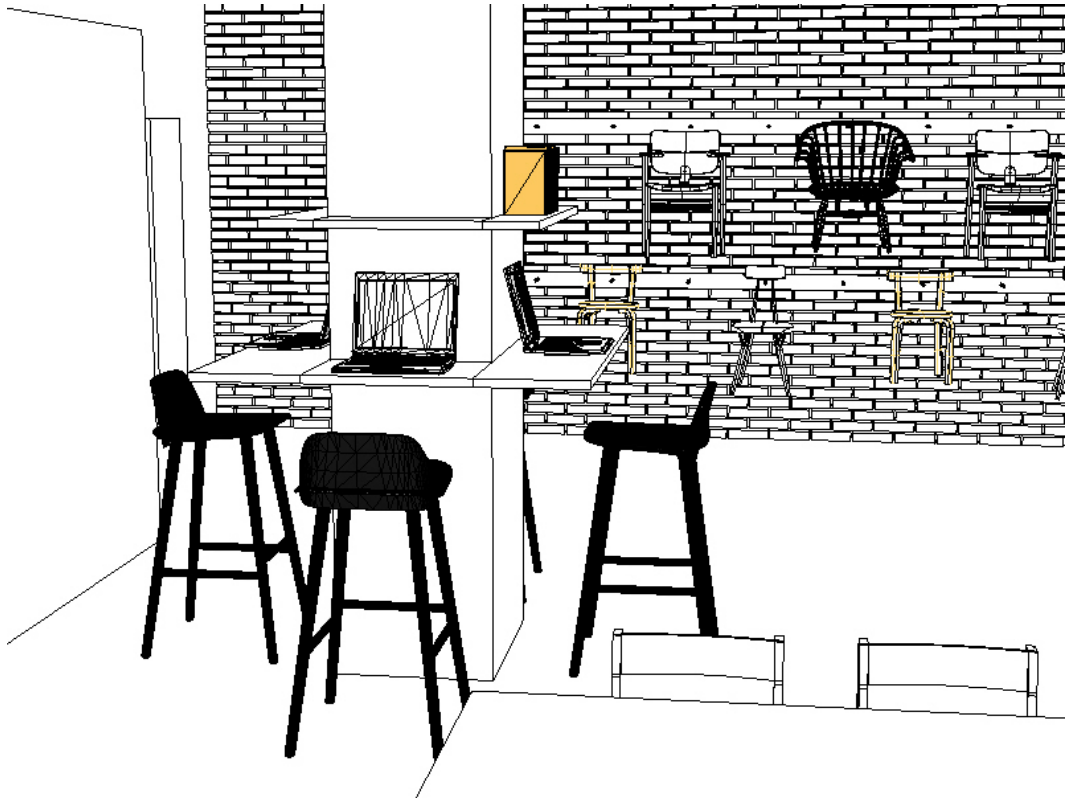

Kuva 39. Yleisopetustila rakennusvaiheessa.

Kuvat 40. ja 41. Tekemiäni 3D-luonnoksia yleisopetustilasta.

Kuva 42. Yksi sisustusta rajoittava tekijä on kantava betonipilari huoneen etuosassa. Yksi mahdollisuus ottaa pilari käyttöön, olisi kuvan mukainen tietokonepiste.

Takana näkyy minun yhdessä opettajien ja koulutuspäällikkö Helena Kunnaksen kanssa ideoima klassikkotuolien ”näyttely”. Tuolit olisivat käyttöön tarkoitettuja, mutta ne saataisiin tarvittaessa tieltä pois seinälle, näyttelyesineiksi oppilaiden tutkittaviksi. Käytettyinä kalusteina nekin tukisivat kierrätyskalusteiden ajatusta.

Kuva 43. Luonnoksia tuoleista.

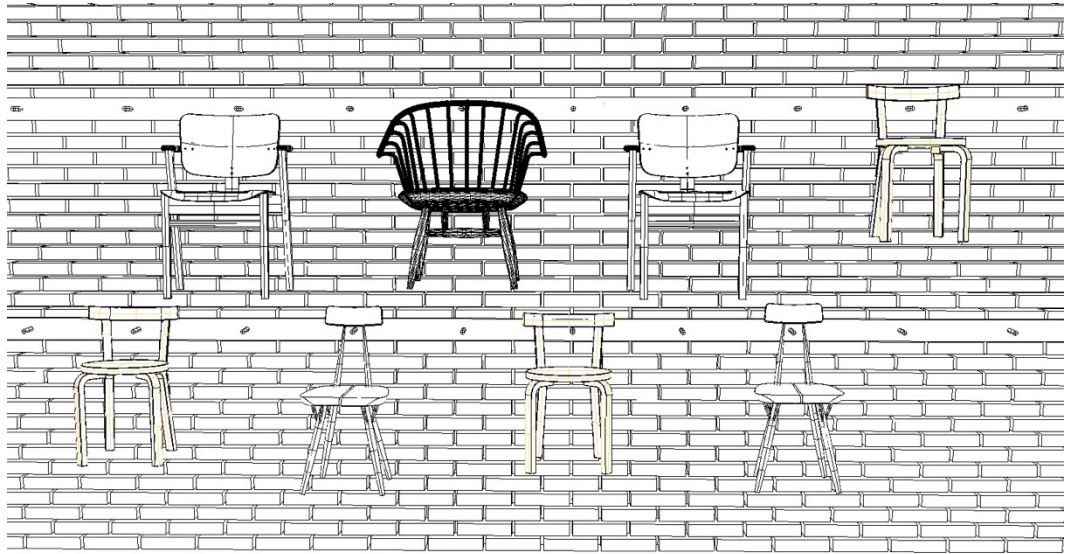
Materiaalina kierrätyspuu. Tuolimalli ei pinoudu, muuten kuin istuimet vastakkain kaksi päällekkäin. Pöytien pukkijalat pinoutuvat ja kannet voi nostaa pystyyn seinälle. Takaseinällä näkyy opetustauluja puuliitoksista, joita voisi olla seinällä opetuksen tukena ja ”taiteena”.

Kuva 44. Ideoin Bauhaus-henkisen jakkaraseinäkkeen Inno-
aulaan yhdeksi villiksi vaihtoehdoksi, jos tila täytyy pitää
mahdollisimman avoimena silloin kun istuimia ei tarvita.

Kuva 45. Jakkaraseinä. Ylhäällä
lokerointia säilytystä tai
näyttelyesineitä varten.

Kuva 46. Istuimia saadaan näinkin pois lattialta.

Klassikkotuolien ”näyttely”.

7.6 Hahmomalli

Alla olevan kuvan tuoleja oli vanhan oppilaitoksen tiloissa 10-20 kpl. Istuin ja selkänoja -osat olivat hyvässä kunnossa, hyvin valmistettuja ja ergonomisia. Jalkarakenteet olivat löystyneet ja muutenkin ne olivat olleet alun perin jo liian huterat.

Suunnittelin puisen jalkarakenteen alkuperäisten tilalle. Valmistimme hahmomallin oppilaiden kanssa Petäjäveden tiloissa. Yksinkertaiset jalkarakenteet voitaisiin valmistaa esim. oppilaiden harjoitustyönä. Kyseinen rakenne ei pinoudu eikä ole taittuva, joten Inno-aulaan se ei olisi parhaiten soveltuva.

Kuva 47. Heiluvan jalkarakenteen takia käytöstä poistettavia tuoleja.

Kuvat 48-50. Jalkarakenne ei ole tarpeeksi tukeva pelkällä pukkijalalla, vaan siihen tarvitaan esimerkiksi paperista taitellun hahmomallin mukaiset puusarjat. Kiinnitys istuimeen tulisi käyttämällä vanhoja heloja tai läpipulttikiinnityksellä.

7.7 Prosessianalyysi ja pohdinta

Kierrätyskalusteiden uusiokäytölle löytyy mielestäni taloudellisia ja ekologisia perusteita kuten opinnäytetyössäni olen kertonut. Säästöjä tarvitsee tehdä, pitäisi toimia resurssitehokkaasti. Jättemäärät, energian kulutus ja hiilijalanjälki pitäisi saada laskemaan, vaikka samalla hyvinvointia ja taloudellista kasvua haetaan. Kalustemäärä ja tavaranpaljous on halpatuonnin, Ikean ja vuosikymmenien kulutuksen kasvun takia lisääntynyt. Poistettavaa ja kierrätettävää materiaalia tulee jatkuvasti. Toisaalta kierrätyskin on lisääntynyt, kierrätystavaraa ja käytettyjä kalusteita on kohtuullisesti saatavilla.

Ajassa olevat ilmiöt kuten merkityksellisyys, ekotuotteiden kiinnostus, kalusteissa ja sisustuksessa vanhan tavaran ja vintagen kiinnostus, vanhan ja uuden yhdistäminen, tee-se-itse -sisustaminen ja kiinnostus tuunaamiseen tukevat uusiokäytön ja re-designin mahdollisuutta ympäristötehokkaan muotoilun yhtenä aihe-alueena. Ihmiset ovat mielestäni valmiimpia vastaanottamaan ja arvostamaan tällaisia kalusteita.

Suomessakin löytyy jo yrityksiä ja yhteisöjä, jotka toimivat kierrätystuotteiden ja re-designin parissa, enkä tarkoita tässä kierrätyspisteitä, vanhan tavaran kauppvoja, antiikkiliikkeitä tai kirpputoreja, vaan uudenlaista liiketoimintaa, käsityötä ja muotoilua; uuden luomista vanhaa tavaraa hyödyntäen.

Jyväskylän Kankaan oppilaitoksessa kierrätyskalusteita voitaisiin hyödyntää ehdotukseni tapaan, ottaa esimerkiksi elementtejä suunnitelmistani. Ymmärrän että tarpeita on monia, samoin mielipiteitä, uusien oppimiskalusteiden ja niiden mukanaan tuomien etujen kannattajia. Opiskelijoille kierrätyskalusteiden uusiokäyttö olisi hyvä innovoinnin ja ideoinnin menetelmä; mitä ”näistä elementeistä” saa tehtyä ja miten? Se tukisi mielestäni tuotesuunnittelun ja taiteellisen näkemyksen kehittymistä. Vanhoja osia ja rakenteita tutkiessa ja purkaessa huomaa niiden valmistusmenetelmät, materiaalien edut ja alkuperäisen tuotteen tekijän ja suunnittelijoiden osaamisen. Esineitä, materiaaleja ja kalusteita joutuu etsimään paljon, ennen kuin löytää omaan tarpeeseen sopivia. Se laajentaa

näkemyistä, materiaalitietoa sekä eri aikakausien kaluste- ja sisustustyylien tuntemusta.

Mielestäni kierrätyskalusteen, re-design –tuotteen, etenkin jos se on harjoitustyönä tehty, ei tarvitse kestää tilan käytössä kymmeniä vuosia. Niitä voidaan vaihtaa, uusia ja kierrättää uudelleen. Tällaisia kierrätykseen meneviä ja hinnaltaan edullisia harjoitustöitä voi helpommin vaihtaa ja uusia kuin kalliita, uusia opetusympäristökalusteita. Mielestäni olisi tärkeää että ammattikoulujen, käsi- ja taideteollisuusalan, tekniikan ja muotoilualan oppilaitoksissa olisi käytössä osittain oppilaiden tekemiä kalusteita tai muita tuotteita, jos samojen tuotteiden valmistus- tai suunnitteluopetusta annetaan talon sisällä.

Kestävän kehityksen mukaisessa julkisen tilan tila- ja kalustesuunnitelmassa ja kalusteprosessissa, jossa on elementteinä vanhoja kalusteita, uusia kalusteita ja re-designia, verkosto ja käyttäjien osallisuus on erilainen totuttuun verrattuna. Asiakas/tilaaja käy, mielellään yhdessä suunnittelijan (tässä tapauksessa re-designista ja kierrätyskalusteista vastaavan muotoilijan) kanssa, läpi poistettavat kalusteet. Sen jälkeen katsotaan tarve uusille kalusteille. Esimerkiksi Petäjavedeltä Kankaalle siirryttäessä luokkahuoneiden oppilaskalusteet, eli määrällisesti isoimmat kalusteryhmät tuodaan mukana muuton yhteydessä. Lisää kalusteita voidaan hankkia uutena niitä myyviltä toimittajilta, teettää mittatilaustyönä, hankkia käytettyinä tai uusiokalusteina. Viimeksi mainittuihin voitaisiin käyttää vanhoja poistettavia kalusteita ja muuta kierrätysmateriaalia re-designin materiaalina. Re-design –kalusteita voisi olla myös vakiomallisia, jopa tällaisella yrityksellä varastossa valmiina, jolloin tuote vastaa mitä tahansa uutta katalogi-tuotetta, niitä saisi tarvittaessa uusia tai lisättyä. Vakiomallin kalusteita voitaisiin tehdä myös asiakkaan materiaalista, jos sellaista löytyy, esim käyttää pöytien massiivipuukansia tai höylättyä puuta raaka-aineeksi.

Muitakin toimijoita on mahdollisesti asiakkaan lisäksi suunnittelussa; esimerkiksi kokonaissuunnitelman piirtänyt arkkitehti ja työmaan vastaava mestari, jos kyseessä on uudis- tai remonttikohde. Heiltä löytyy vastauksia esimerkiksi sähköpisteiden, muun tekniikan, paloturvallisuusmääräysten ja aikataulun

suhteen. Arkkitehdilla voi olla vahvasti mielipiteensä kalusteidenkin suhteen, näistä vastuualueista ja rooleista sovitaan projektin alussa. Voidaan esimerkiksi sopia, että jonkun osa-alueen kaluste- ja tilasuunnitelman ja kalustehankinnan suunnittelee toinen tekijä, tässä tapauksessa muotoilija tai valmistava yritys. Lisäksi voi olla muutosta vastaavia henkilöitä tai yrityksiä.

Muotoilija haastattelee ja ideoi yhdessä asiakkaan ja tilan käyttäjien kanssa millaisia tarpeita tilalla ja kalusteilla pitäisi olla. Tarvittaessa ollaan yhteydessä työmaan mestarin ja arkkitehdin kanssa. Samalla mietitään käyttäjien/ asiakkaan kanssa mitä poistettavia kalusteita voitaisiin käyttää uudelleen ja mitä niille haluttaisiin tehdä. Yksinkertaisimmillaan se voisi olla tilaan ja uusiin kalusteisiin sopiva pintakäsittely tai vaikkapa vanhojen pöytien puurungon tilalle metallirungot, jos ne sopivat muuhun sisustukseen paremmin. Poistettavaa materiaalia voitaisiin miettiä käytettävän muotoilijan re-design -vakiomalleihin, esim tuoleihin tai uniikkikalusteisiin. Muotoilija tekee luonnoksia tilasta ja ehdottaa kohteeseen sopivia kalusteita. Jossain vaiheessa, keskustelujen ja yhteisten ideointien jälkeen tehdään lopullinen suunnitelma aikatauluineen ja vastuineen, sekä projektin sopimus. Muotoilijan ja/tai yrityksen muun henkilöstön vastuulla voisi olla 3D-visualisointikuvat, mittapiirustukset, uudet kalustehankinnat yhdessä asiakkaan kanssa mietittynä, sekä re-design kalusteiden toimitus. Tätä re-design/ kierrätyskalusteyrityksen vastuualuetta voitaisiin laajentaa vanhojen kalusteiden huoltoon, poistettavan materiaalin toimitukseen jäteasemalle, kierrätyskeskukseen tai omaan käyttöön. Mitä enemmän osa-alueita pystyisi hoitamaan, sitä helpompaa se olisi asiakkaalle, ns. avaimet käteen – periaatteen mukaan.

Lisäksi prosessiin kuuluu muotoilija/ käsityöläisen/ yrityksen näkökulmasta re-design -materiaalin hankinta. Hankintapaikkoja voisivat olla rakennustorit (raksakirppikset yms.), yritysten huutokaupat, varaosapankit (kuten esim. Billnäsin Rakennusapteekin yhteydessä), kierrätyskeskukset, teollisuuden ylijäämämateriaali, käytettyjen kalusteiden ja käytettyjen toimistokalusteiden liikkeet, vintage-, design- ja antiikkiliikkeet ja muuton yhteydessä asiakkaan poistettavat kalusteet. Uutena toimijana tulevaisuudessa voisi olla kierrätysmateriaalin jakelija, luvussa ”8.1 Haasteita” palaan tähän asiaan.

7.8 Prosessin vahvuudet ja kehittämisaalueet

Tartuin mielelläni tähän aiheeseen, koin sen mielenkiintoiseksi ja tarpeelliseksi. Tärkeää oli sekin, että työlläni oli toimeksiantaja. Olen toiminut kalustealalla työkseni myymälä- ja julkiskalusteiden suunnittelijana ja hienopuusepän tuotteiden valmistuksessa, mutta olen harrastanut pitkään vanhojen kalusteiden kunnostamista, sekä tutustunut kalusteiden ja sisutustyylien historiaan. Olen hieman syventynyt jo aiemmin re-designiin, esimerkiksi jyvaskyläläisen KiertoDesign kilpailun yhteydessä, jossa haettiin kierrätystuotteiden uusiokäytön esimerkkejä. Opin itse paljon opinnäytetyön aikana kierrätysmuotoilun tekijöistä, töistä ja hakemistani perusteita tällaiselle toiminnalle. Mielestäni sisäistin erilaisia ominaisuuksia ja erityispiirteitä re-design -kalusteista. Vaikka kierrätyskalusteiden uusiokäyttö voi olla hyvin monisävyistä, tuotteissa on myös havaittavissa paikoin samoja elementtejä ja lokeroitumista, ihan kuin se olisi oma tyyliisuuntansa. Usein re-design -tuotteet ovat rohkeita, värikkäitä ja joskus viimeistelemättömiä. Istuinkalusteiden liitokset ovat usein näkyvissä, niissä on käytetty ruuveja ja heloja. Ehkä yksi syy tähän on patinan ja vanhan pinnan säästäminen. Silloin osia ei voi höylätä molemmin puolin, eikä liitoksiakaan koneistaa. Piet Hein Eek on ratkaissut joissain tuotteissa asian niin että kierrätysmateriaali on vain visuaalisessa roolissa pinnoitteena tai paneelina, runko on tehty kuten perinteisetkin kalusteet. Ilmeisesti kuitenkin ylijäämä tai kierrätysmateriaalista, mutta pintaa säästämättä. Pääarvo on tuotteen ideassa, kekseliäisyydessä, käytettävyydessä, visuaalisuudessa ja voisiko sanoa romun ja patinan kauneudessa.

Ammatillisesti opinnäytetyöstäni on toivottavasti hyötyä alan opiskelijoille ja muotoilijoille, kun tarkastellaan kierrätyskalusteiden uusiokäyttöä ja ympäristötehokasta (kaluste)muotoilua. Haluan tuoda esiin ne hyveet ja mahdollisuudet, joita re-designilla havaitsin olevan, toisaalta kertoa haasteista, joita itse kohtasin tarkastellessani aihetta. Hajallaan olevat tekijät ja heidän yhteytensä kierrätyskalusteisiin omalla sarallaan tulevat tässä työssäni nivottua

saman otsikon alle. Tekijöitä on varmasti muitakin, jotka jäävät huomioimatta, etenkin kansainvälisesti. Keskityn työssäni enemmän suomalaiseen kalustealaan.

Kankaan oppilaitoksen casessa oli haasteena projektin epämääräisyys, tarkastelin kierrätyskalustamisen mahdollisuutta ulkopuolisena, vailla järjestelmällistä prosessia, jota vietäisiin eteenpäin yhdessä oppilaitoksen kanssa. Tähän lienee vaikuttanut arkityön ohella Petäjäveden tilojen vuokrasuhteen loppuminen keväällä, jolloin talo piti saada tyhjilleen. Vastaa tuli myös kesän loma-aika, jolloin koulun toiminta oli hiljaista. Muutto Kankaan tiloihin tapahtuu vasta 2016, joten kalusteasiat tulevat ajankohtaisimmiksi loppuvuodesta 2015. Innoaulan tilasuunnitelmaluonnoksia kalusteineen on useita erilaisia. Suunnittelua ja tuotekehitystä voidaan jatkaa syksyllä, jos jokin suunnitelma tuntuu toteuttamisenarvoiselta. Aikuisopiston luovien alojen koulutuspäällikön Maija Ketolan mielestä tilaa voitaisiin hyvinkin kalustaa oppilasprojektina.

Koska Kankaan yleisopetustilan kaluste- ja tilasuunnitelma tulee ajankohtaisemmaksi vasta loppuvuodesta 2015, painotan opinnäytetyössäni kierrätyskalustamisen uusiokäytön tarkastelemista yleisesti, sen olemassaolon perusteita ja yrityksiä, jotka toimivat lähellä sitä toimintaa. Kiitän Jyväskylän käsi- ja taideteollisuusalan ammatti- ja aikuisopiston koulutuspäälliköitä ajankäytöstä ja mahdollisuudesta opinnäytetyöhön, opettajia ja oppilaita, joiden kanssa olin prosessin yhteydessä tekemisissä, työni vastuuopettajaa Mirja Kälviäistä, arkkitehti Aila Rahusta ARK Paavola Oy:sta, sekä Linda Montosta Martela Oy:sta. Lisäksi kiitän lähteiden kautta saamaani tietoa eri toimijoilta.

8 KIERRÄTYSKALUSTEIDEN HYÖDYNTÄMISEN HAASTEET JULKISKALUSTAMISESSA

8.1 Haasteita

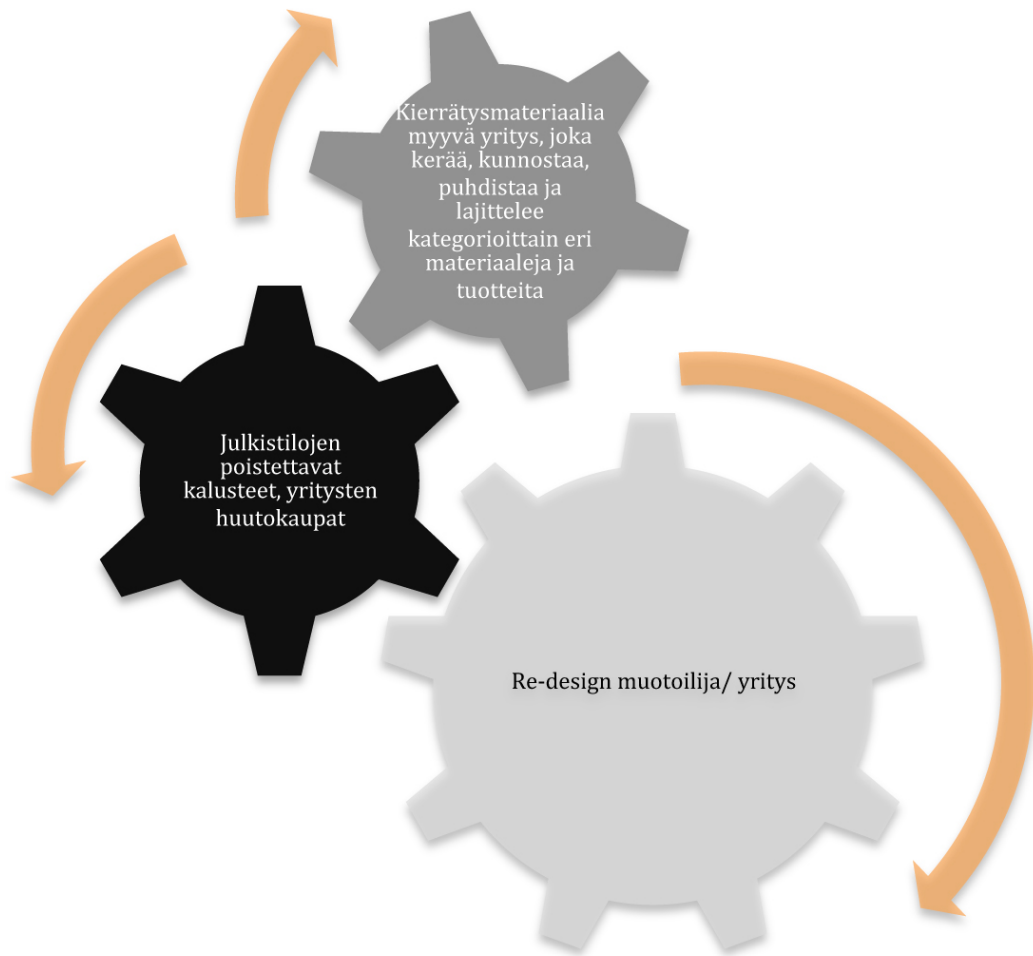
Julkisten tilojen kalusteita päätyy kaatopaikoille jätteenlajitteluun tai myyntiin, kun tilojen käyttötarkoitus muuttuu, kalusteita halutaan uusia tai tilan toiminta muuttaa uusiin tiloihin. Urakka saattaa olla kiireinen ja kaaottinen, esimerkiksi loma-aikaan sijoittuva. Rakennus- tai kalustehankkeen deadline umpeutuu ja vanhoista kalusteista on päästävä kerralla eroon muuton tai urakan yhteydessä. Kalusteiden kierrätys ja uusien asentaminen tilataan mahdollisesti jopa samalta toimijalta. Uusiin tiloihin ei välttämättä haluta viedä väliaikaisesti sellaista kalustusta, joka ei tule sinne jäämään.

Nämä aikataululliset seikat ja kiire ovat haasteita re-design -kalusteille. Lisäksi vaaditaan järjestelmällisyyttä ja valmiutta isompiinkin toimituksiin. Edellä mainittu kiire ja kierrätykseen vienti ovat myös kierrätyskalustemateriaalin saannin kannalta mahdollisuus. Jos kalusteyritys hoitaa kierrätyksen, se voi ottaa talteen sopivan materiaalin. Mutta samasta materiaalista ei todennäköisesti ehdi valmistaa mitään uusiin tiloihin, jos ei kalusteurakka ajoitu loma-aikaan. Näin saattaisi toteutua yksittäisten kalusteiden kohdalla ja silloin jos poistettaviin kalusteisiin pääsee käsiksi jo ennen muuttoa. Tilaaja saattaisi kyllä halutakin vanhoista rakkaista kalusteista luotavan jotain uutta. Se olisi ekologisuuden ja tunne-arvon lisäksi yritykseltä myös näkyvä ja markkinointikelpoinen viesti ulospäin.

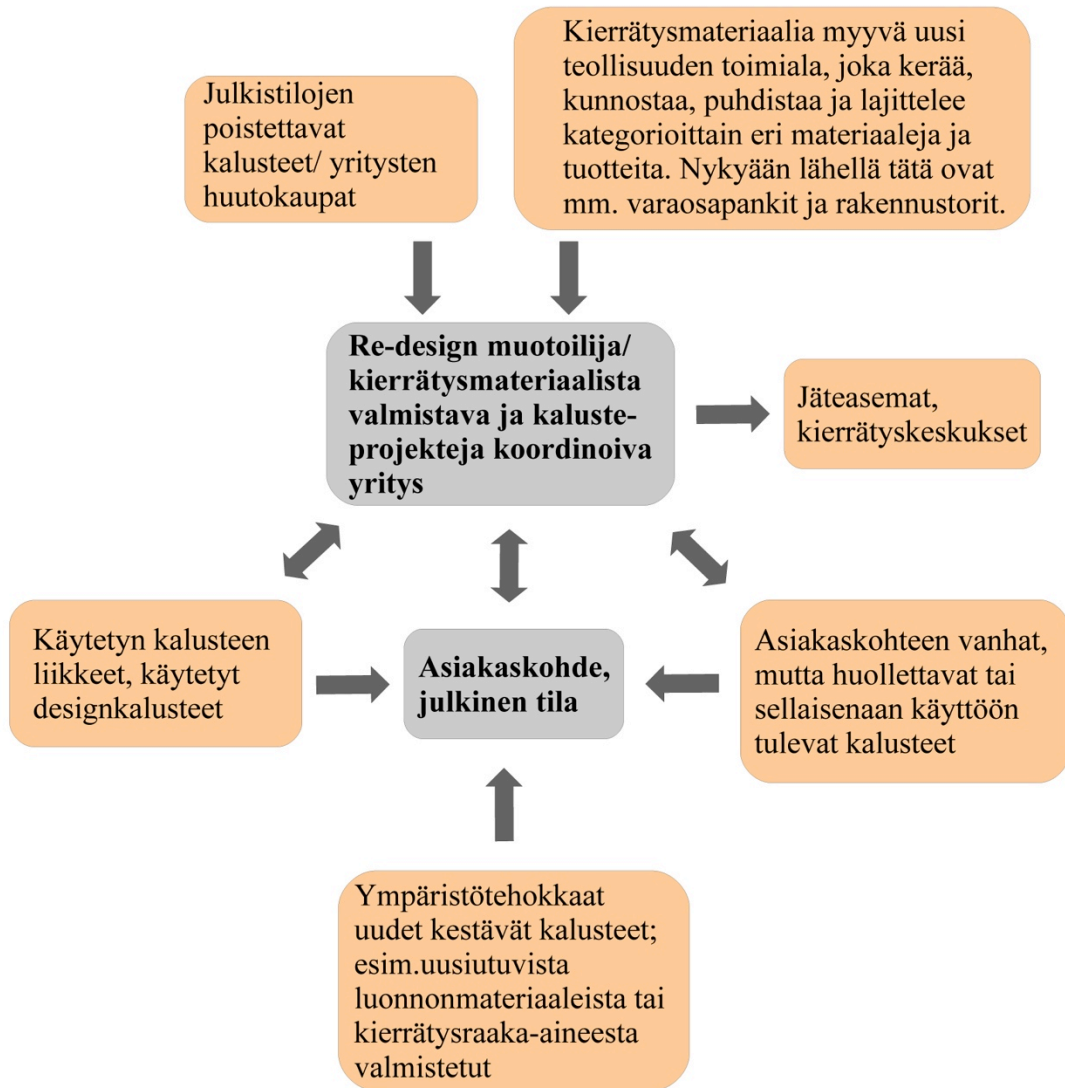

Kuva 51. Kokonaisprosessi; ulkoiset, vaikuttavat tekijät

Sopivan materiaalin saanti voi olla vaikeaa. Kuten trash design -yhteisön Isa Kukkapuro-Enbomkin edellä mainitsi; Suomesta puuttuu tekijäporras, joka keräisi, lajittelisi ja jakelisi sopivaa kierrätysmateriaalia. Asia voi olla kärjistetyksi sanottu, sillä maastamme löytyy mielestäni kuitenkin jo rakennustoreja, kierrätyskeskuksia, varaosapankkeja ja internetistä mm. huutokaupat.com. Mutta hyvinkin voi olla että näistä paikoista ei löydy sitä mitä etsii; vaikkapa vanhoja lattialautoja, vanhaa höylättyä tai höyläämätöntä puutavaraa, käytettyä vaneria, metallirakenteita, lasia, muovilevyjä, verhoilumateriaaleja ja maaleja tai isompia sarjoja käytöstä poistettuja kalusteita. Rakennustoreilta ja kierrätyskeskuksista kyllä löytyy käytettyjä lukkoja, saranoita, lavuaareja, WC –istuimia, kaakeleita, listoja, ovia, ikkunoita, lastulevykaappeja, -hyllyjä, mutta ne eivät ole antoisinta uusiokäyttömateriaalia kalusteiden valmistusta tai uudelleen muotoilua varten. Re-design voisi yksinkertaisimmillaan olla vain uusittu, erilainen pintakäsittely vanhaan kalusteeseen.

Kuva 52. Julkistilan kalustamiseen soveltuva re-design –toiminta tarvitsisi hyvän verkoston materiaalin hankinnalle.

Kuva 53. Re-designin ja kiertotalouden mukainen kalusteprosessi julkiseen tilaan materiaalivirran kannalta.

Yhtenä haasteena näkisin ihmisten asennoitumisen käytettyihin kalusteisiin ja etenkin trash design –kalusteisiin. Hankkeessa saattaisi olla sellaisten kalusteiden vastustajia. Kulunutta kauneutta ei aina ymmärretä. Viime aikoina on ollut esillä myös tilojen sisäilmaongelmat. Julkisessa tilassa on erilaisia käyttäjiä, myös homeille altistuneita ja niille herkistyneitä. Vanhan tekstiilimateriaalin kanssa tulisi olla mielestäni tarkkana, muunkin materiaalin kanssa tulisi olla

harkitsevainen. Vanhojen kalusteiden pehmusteet joudutaan usein uusimaan. Kosteissa tai kylmissä, huonosti tuulettuvissa tiloissa säilytetty kovakin materiaali, tai sisäilmaongelmaisesta kohteesta tuotava materiaali tulisi jättää kokemukseni mukaan paikoin käyttämättä tai ainakin tuulettaa, imuroida ja pyyhkiä kostealla, mielellään desinfioivalla liuoksella. Tässä suhteessa metalli ja lasi on uusiokäyttöön turvallisimpia materiaaleja, niistä itiöt ja hajut on nopeimmin ja varmimmin poistettavissa.

Vaikka materiaali olisikin ns. jätemateriaalia, siitäkin saadaan siistiä ja uudennäköistä. Usein on vain tapana, että käytetyn osan historia, patina tai vanha käyttötarkoitus näkyy uusiotuotteessa. Se kuuluu tähän muotoilun tyyliin, mutta välttämättä näin ei tarvitse olla. Käyttäjätöypajoilla pitäisi saataisiin ehkä käännettyä ja sovittua yhteisistä päämääristä. Re-design –kalusteilla ei tarvitsisi täyttää koko kalustettavaa tilaa, vaan käyttää esimerkiksi uusien kalusteiden lisänä, huomion herättäjinä, piristykseenä, kevennyksenä, ekologisenä tekona tai uniikkina taidekäsityöteoksena. Vanha materiaali tuo monien mielestä kodikkuutta ja historiaa steriiliin uuteen tilaan.

Kierrätyskalusteiden hinnoittelu on yksi haaste. Materiaali on kylläkin halpaa, jopa ilmaista, mutta sen etsimiseen, kokeiluihin, puhdistamiseen ja varastoimiseen menee aikaa. Mielenpitoet ja asenteet todennäköisesti vaihtelee esimerkiksi toimivaa ja kestäväää sellaista kierrätyskalustetta kohtaan, jossa osat ovat näkyvillä ruuvi- ja helaliitoksilla kasattu, sekä maalipinta kulunut. Kalusteessa voi näkyä materiaalina käytetyn lattialaudan ponttiurat ja vanhat naulanreijät. Ollaanko tällaisesta kalusteesta valmiita maksamaan samaa hintaa kuin uudesta suomalaisesta kalusteesta? Mielestäni re-design -tuotteille löytyisi maksavia asiakkaita, mutta en tiedä kuinka paljon.

8.2 Standardit

Re-design muotoilijan tai yrityksen toiminnan kannalta tärkeää olisi standardoida joitain malleja. Tämä mahdollistaisi tuotteiden tai niiden osien tekemisen

varastoon, tarvittavan materiaalin hankinnan ennakkoon ja kalusteiden markkinoimisen nimettyinä malleina, tuotekuvineen.

Youtube-videollaan, hollantilaisen kierrätysmateriaalia tuotteissaan käyttävän, muotoilija Piet Hein Eekin tehtaan puusepät kasaavat sarjatuotantona tuoleja ja pakkaavat niitä, kuten muuallakin kalusteteollisuudessa. Malli ja piirustukset voivat olla standardoituja, mutta materiaali vaihtelee ja tekee tuotteelle uniikin ulkonäön. Tuotanto on koneistettu ja jaettu eri työvaiheiden soluihin. Piet Hein Eekin tehdas työllisti 50 käsityöläistä vuonna 2012. (Youtube. Dutch Profiles: Piet Hein Eek. 2012). Eekin nettisivulla on tuotemallisto hintatietoineen, lisäksi löytyy uniikkiesineitä ja kalustettuja kohteita referensseinä (Piet Hein Eek. 2015).

Vakioiminen mahdollistaisi tuotteiden jälleenmyynnin ja uudet tilaukset samaa tuotetta. Kalusteprojekteissa on usein kiireinen aikataulu, vakiomallien ja tarvittaessa alihankintaverkoston avulla re-design -yrityksellä olisi mahdollisuus toimittaa nopeastikin haluttu määrä kalusteita. Tuotteista voisi tällä tapaa nousta esiin myös kiinnostavimmat yksilöt saaden mainetta designtuotteina.

9 LÄHTEET

Painetut lähteet:

Fraser M. 2007. Boek, Piet Hein Eek. Eindhoven: De Boekenmakers

Halla-aho S. & Järvi M.. 2013. Löytö!. Helsinki: WSOY

Puukko R. & Koivumäki M. 2011. Ekodeko -Sisusta kierrättäen. Jyväskylä: Atena Kustannus

Heath O. 2008. Urban Eco Chic. Lontoo: Quadrille Publishing Limited

Digitaaliset lähteet:

Mäkinen M. 2013. Kierrättävä muotisuunnittelija tyrmää: Suomi on kehittymätön kuin Puola. Haettu 19.8. 2015 osoitteesta

<http://www.mtv.fi/lifestyle/koti/artikkeli/kierrattava-muotisuunnittelija-tyrmaa-suomi-on-kehittymaton-kuin-puola/3258266>

Kukkapuro-Enbom I. 2014. Mikä kumma Trash Design? Haettu 29.7. 2015 osoitteesta <http://joutsenmerkki.fi/2014/02/04/mika-kumma-trash-design/>

STT info. 2014. Haettu 19.8. 2015 osoitteesta

<https://www.stinfo.fi/release?releaseId=13166230>

Helsinki design week. 2015. Haettu 19.8. 2015 osoitteesta

<http://www.helsinkidesignweek.com/ohjelma/habitare-trash-cuisine/?lang=fi>

Yle 2010. Haettu 29.7. 2015 osoitteesta

http://yle.fi/uutiset/tapio_anttilalle_ja_upmlle_green_good_design_-_palkinto/5644403

Tunto 2011. Haettu 29.7.2015 osoitteesta

<http://tunto.com/tunto/index.php?id=tunto-wins-the-green-good-design-award>

Good News in Finland 2015. Haettu 29.7. 2015 osoitteesta

<http://www.goodnewsfinland.fi/arkisto/uutiset/nordic-hysteria-voitti-arvostetun-ekodesign-palkinnon/>

Kierrätyskeskus 2013. Haettu 24.7. 2015 osoitteesta

http://www.kierratyskeskus.fi/yritys/ajankohtaista/yritysten_myymalakalusteet_savat_kierratyskeskuksella_uuden_elaman.2950.news

Kimeika Oy. Kalusteiden kierrätys. Haettu 24.7. 2015 osoitteesta

http://www.kimeika.fi/kalusteiden_kierratys

Helsingin yliopisto, Kemian opettajakoulutusyksikkö. 2004. Haettu 24.7.2015 osoitteesta

<http://www.helsinki.fi/kemia/opettaja/aineistot/metallinkierratys/kierratysprosessit.htm>

UPM 2015. Haettu 24.7.2015 osoitteesta <http://www.upm.com/FI/UPM/biofore-toiminnassa/ecodesign-tuo-elinkaariajattelun-tuotesuunnitteluun/Pages/default.aspx>

Globe Hope, Mikä on Globe Hope? Haettu 24.7.2015 osoitteesta

<https://www.globehope.com/fi/story/>

Leipola L. 2009. Haettu 24.7.2015 osoitteesta

<http://www.vihrealanka.fi/uutiset/globe-hope-tuunasi-it-toimiston>

Nurmi A. 2014, 75% tekstiilijätteestä kaatopaikalle. Haettu 22.7. 2015 osoitteesta

<http://www.vihreatvaatteet.com/75-tekstiilijatteesta-kaatopaikalle/>

Nurmi A. 2014 Ekologiset ja eettiset vaatteet Suomessa. Haettu 22.7. 2015 osoitteesta <http://www.vihreatvaatteet.com/ekologiset-ja-eettiset-vaatteet-suomessa/>

Viljanen K. 2013. Haettu 19.7. 2015 osoitteesta <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1372394217998>

Ekonomilehti nro 1. 2013. Haettu 18.7. 2015 osoitteesta <http://www.ekonomilehti.fi/lohas-on-muhiva-mahdollisuus-markkinoinnissa/>

Koskelo, M. 2009. Ilmiötä ja muotoilua. Merkityksellisyys. Haettu 18.7. 2015 osoitteesta

<https://ilmioita.wordpress.com/2009/11/19/merkityksellisyys/>

Motiva 2015. Materiaalitehokkuus. Haettu 18.7. 2015 osoitteesta http://www.motiva.fi/motiva_oy

Ritonummi T. 2014. Energiatehokkuus on ykkönen -vai onko? Haettu 18.7. 2015 osoitteesta https://www.tem.fi/ajankohtaista/blogit/tematiikkaa-blogi/timo_ritonummi_energiatehokkuus_on_ykkonen_vai_onko.116279.blog

Tekes 2015. Green Growth –tie kestävään talouteen. Haettu 18.7. 2015 osoitteesta http://www.tekes.fi/globalassets/ohjelmat-ja-palvelut_uusin/green-growth/green_growth_-esitysaineisto_2015.pdf

Ympäristöhallinto 2015. Resurssitehokkuus. Haettu 18.7. 2015 osoitteesta http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Resurssitehokkuus

Sitra 2015. Haettu 18.7. 2015 osoitteesta <http://www.sitra.fi/ekologia/kiertotalous>

FISS –teolliset symbioosit 2015. Haettu 18.7. 2015 osoitteesta <http://www.teollisetsymbioosit.fi/#sub-7>

Nuutila, S. 2015. Sitra ja Tekes aloittavat käytännön työn kiertotalouden ratkaisujen parissa. Haettu 5.7.2015 osoitteesta <https://www.tekes.fi/nyt/uutiset-2015/sitra-ja-tekes-aloittavat-kaytannon-tyon-kiertotalouden-ratkaisujen-parissa/>

Martela Outlet. 2015. Haettu 5.7. 2015 osoitteesta <http://www.martelaoutlet.fi/>

Martela. 2015. Vastuullisuus. Haettu 5.7. 2015 osoitteesta <http://www.martela.fi/vastuullisuus>

Martelan vastuullisuusraportti 2013, sivu 22. Haettu 14.7. 2015 osoitteesta http://www.martela.fi/files/media/Responsibility/Vastuullisuus/martela_vastuullisuusraportti_2013.pdf

WWF. 2012. WWF Suomen palkittu ympäristöohjelma vie ilmastotekoja maailmalle. Haettu 5.7. 2015 osoitteesta <http://wwf.fi/wwf-suomi/viestinta/uutiset-ja-tiedotteet/WWF-Suomen-palkittu-ymparistoojelma-vie-ilmastotekoja-maailmalle-1371.a>

WWF. 2015. Mikä Green Office?. Haettu 14.7. 2015 osoitteesta <http://wwf.fi/vaikutakanssamme/greenoffice/Mika-Green-Office--2326.a>

JAO 2015. Luova Kampus Kankaalla. Haettu 31.7. 2015 osoitteesta <https://www.jao.fi/fi/Luova-kampus-Kankaalla>

Jyväskylän kaupunki 2015. Jyväskylän Kangas. Haettu 31.7. 2015 osoitteesta http://www3.jkl.fi/blogit/kangasjyvaskyla/?page_id=2537

Rajantie L. 2015, Voiko talous kasvaa samalla kun ympäristövaikutukset vähenevät? Haettu 6.8. 2015 osoitteesta <http://www.sitra.fi/artikkelit/voiko-talous-kasvaa-samalla-kun-ymparistovaikutukset-vahenevat>

Puuinfo 2015. Puutuotteet hiilivarastoina. Haettu 10.8. 2015 osoitteesta <http://www.puuinfo.fi/sites/default/files/Puutuotteiden%20hiilen%20kierto%20a4.pdf>

Vepsäläinen A. 2015. Tapaus: muotoilija 2025. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu, Muotoilu ja taideinstituutti. YAMK opinnäytetyö. Haettu 12.8. 2015 osoitteesta https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/97014/Vepsalainen_Aino.pdf?sequence=1

Jyväskylän yliopisto. Aineiston analyysimenetelmät. Haettu 12.8. 2015 osoitteesta <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat>

Oliver Heath Ltd. 2015. About us. Haettu 12.8.2015 osoitteesta <http://www.oliverheath.com/about-us/>

Deborah McKenna Limited. 2012. Oliver Heath Showreel. Haettu 18.8. 2015 osoitteesta https://www.youtube.com/watch?v=_qCkBMquVTs

Artek 2nd Cycle. 2015. Keitä me olemme. Haettu 19.8. 2015 osoitteesta <http://2ndcycle.artek.fi/keita-olemme>

Wallpaper. 2014. Artek`s 2nd Cycle market opens in Berlin. Haettu 19.8. 2015 osoitteesta <http://www.wallpaper.com/design/arteks-2nd-cycle-market-opens-in-berlin/8211>

Yle Areena. 2014. Tiistain lähetys: taiteilijoiden sananvapaus ja designkuplia. Haettu 24.8. 2015 osoitteesta <http://areena.yle.fi/1-2215826>

Youtube, Dutch Profiles: Piet Hein Eek, haettu 25.8. 2105 osoitteesta <https://www.youtube.com/watch?v=qS2XDL7VdOI>

Piet Hein Eek. 2015. Haettu 25.8. 2015 osoitteesta <http://www.pietheineek.nl/en>

www3.jkl.fi. 2014. One Planet Living-Kestävän elämäntavan konsepti. Haettu 25.8. osoitteesta http://www3.jkl.fi/blogit/kangasjyvaskyla/?page_id=336

Kuvat:

Kaikki kuvat: Riku Himanen 2015.